

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir Sanat Dergisi

YIL: 43

SAYI: 508

NİSAN 2020

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Genel Yayın Yönetmeni

Mehmet BİLGEHAN

Genel Yayın Danışmanı

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

Halkla İlişkiler

Mehmet ÇAYIRDAĞ

Yaşar ELDEN

Düzenleme ve Dizgi

Mehmet BİLGEHAN

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniv.)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Hacı Bektaş Veli Üniv.)

Prof. Dr. Kemal GÖDE (Süleyman Demirel Üniv. Emekli)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Niğde Ömer Halisdemir Üniv.)

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniv., TDK Bşk.)

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL (Başkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT (Akdeniz Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Üniv. Emekli)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Ege Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Ali YAKICI (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

(Not: Soyadlarına göre alfabe sırasıyla)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ

Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı

Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8

38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com.tr

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com

alimgercel@gmail.com

İÇİNDEKİLER

SAYFA

<i>Kayseri Döner Kümbet ve Hatuniye Medresesi Pars Motifi</i>	
Alim GERÇEL.....	1
<i>Dörtlük (Şiir)</i>	
Önder ÇAĞIRAN.....	6
<i>Haber Yazmanın ABC'si: Doğruluk, Kısalık Ve Netlik</i>	
Mehmet Garip SİPER.....	7
<i>İki Katlı Evimiz (Şiir)</i>	
Ali ÖZKANLI.....	11
<i>Anne (Şiir)</i>	
Mehmet KÜÇÜK.....	11
<i>Çocuklarda Üst Kimlik Oluşmasında "23 Nisan Ulusal Egemenlik Ve Çocuk Bayramı"</i>	
Erdal YARDIMCI.....	12
<i>Bizim Bayramımız</i>	
İsmail Hakkı SUNAT.....	12
<i>Bizim Bayramımız (Şiir)</i>	
İsmail Hakkı SUNAT.....	16
<i>Ahmet Taşçı Ve Abdulah Ersoy'a (Şiir)</i>	
Coşkun BOLAT.....	17
<i>Gönül Dilimizin Mimarı Ozantürk'ün "Öze Çağrı Şiirindeki Kavramlar Ve Bağlıları" (2)</i>	
Mehmet BİLGEHAN.....	18
<i>Necip'in Ağdı-Necip'in Türküsü</i>	
Mehmet GÖNEN.....	27
<i>Gönül Eyvay Gönül Vay Gönül Eyvay Gönül</i>	
Sait ÖZER.....	28
<i>Elveda Dostum (Şiir)</i>	
Mehmet ŞAHİN.....	29
<i>Bir Salkım Koruk</i>	
Aysel MASMANACI BEŞOĞLU.....	30
<i>Özledim (Şiir)</i>	
Köksal AKÇALI.....	31
<i>Koyunculukta Unutulmaya Yüz Tutan Koşan Geleneği "Koşana Koşma"</i>	
Nezir ÖTEGEN.....	32
<i>Manas'ı Bilir misiniz? (Şiir)</i>	
Bedrettin KELEŞTİMUR.....	31
<i>Cumhuriyet Fazilettir (Şiir)</i>	
OZANTÜRK (Bayram DURBİLMEZ).....	31

www.erciyesdergisi.com.tr

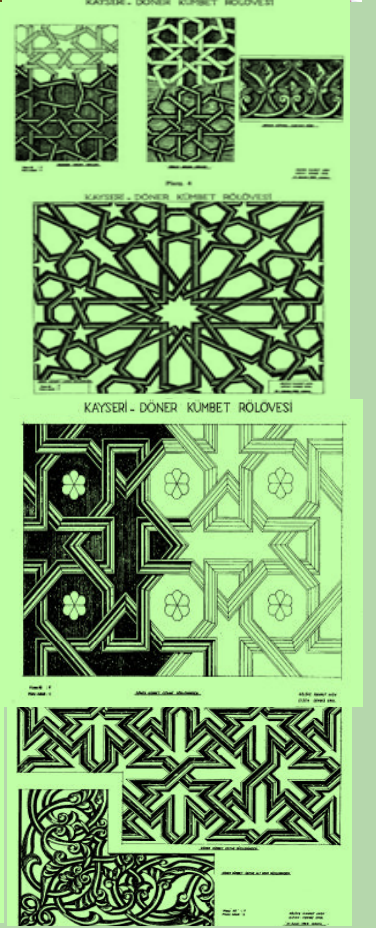
İnternet Sayfasında Yayınlanmaktadır.

İndirme ücretsizdir.

Yazılarınızı

mebilgehan@gmail.com

adresine gönderiniz

Giriş

Türklüğün ortak kültür değerleri arasında en yaygın hayvan motiflerdir. Bu motifler içerisinde “bozkurt” imgesi farklı ve çok önemli bir yere sahiptir. Pars motifi de Türklük âleminde ve Türk kültür coğrafyasında en az “bozkurt” motifi olarak yaygın kullanılmış bir imge ve değerdir.

Ancak “pars” motifinin günümüzde yaygın motif olarak bilinmediğini söyleyebilir. Selçuklu

mimarisinde duvar rölyeflerinde sıklıkla karşılaştığımız “pars” motifi Türklüğün önemli imgelerinden biridir.

Türk Damgalarında Kullanılan Hayvan Motifleri

Kurgan, mezar taşları, yazılı taş kitabe, kaya ve sütunlar üzerinde Türklerin uygun olarak pek çok hayvan motiflerini kullandıklarını görüyoruz. Türkler bu hayvanları kutsal kabul ediyor ve avlamıyorlar. Yine Türk kurganlarından elde edilen at koşumları, eğerler, tokalar, aynalar, maşrapalar

gibi maddî kültür unsurlarının üzerlerine çizilmiş hayvan resimlerinin bize ulaştığını söyleyebiliriz. Bu resimlerin aynı zaman birer piktogram haline geldiklerini de söyleyebiliriz.

Bu piktogramlara özellikle Kam, Şaman elbise ve davullarının üzerinde rastlıyoruz.

Türk damgalarında, rölyeflerinde kullanılan ongunlarından biri de pars motifidir. Bu motifin yaradılış ve üremeyi simgelediğinden genellikle beraberinde “Hayat ağacı” motifi ile birlikte rastladığımız da söyleyebiliriz. (Gülensoy,1089: 22)

Türklerde Hayvan Motifleri ve “Pars Motifi”

Türklerde yaban hayvanları ve kuşlar sıklıkla çıkan motiflerdendir. Motifi olarak sıklıkla karşımıza “Bozkurt” dışında çıkan önemli yaban hayvan motifleri: Pars, aslan, jaguar, boğa, kartal gibi güçlü özelliğe sahip hayvanlardır. Bunlar genel olarak kuvvet, yaradılış ve üreme ile ilgili imgelerle özdeşleşmiştir.

Ancak eski Türkler, atalarımız güçlü yaban hayvanları ile kuşların adlarını güçlü olsunlar diye erkek çocuklarına vermişler, onlar gibi güçlü olmalarını istemişlerdir.

Bunlar arasında “Arslan”, “Burslan”, “Babür”, “Börü” “Börteçino”, “Kunduz” isimleri verildiğini tarihi belgelerden anlıyoruz. Boga ve türevleri “Esenboğa”, “Bayboğa”, “Künbuga”, “Aybuga”, “Çöl igbuga”.

Pars ve türevleri “Baybars”, “Aybars”. Ayrıca “Kartal”, “Çagri”, “Sungur” ve türvleri “Baysungur”; Moğolca: “Baışngkor”; “Aksungur”, Tugrul, Laçın, Togan/Dogan, Şahın, Alakuş (Aiakuştegin “Cengiz’in damadı”), Afşın, Toygar, kugu, ördek, suna gibi güçlü ya da güzel kuşların adlarını çocuklarına vermişlerdir. (Gülensoy, 2011: 288)

Anadolu’da pars (bey) köy adına da rastlıyoruz (Gülensoy, 1995: 41).

Pars kelimesinin *Türk dilinde* “bars”, “irbis”, “alabars”, “alapars”, “alaparıs”, “colbarıs (>yol varış)” çok eski zamanlardan beri insanlık tarihinde mevcut kültürlerin içerisinde önemli bir yere

sahiptir. Bunda ise parsın çok çevik ve güçlü bir yırtıcı hayvan olması, ayrıca genelde büyük sürüler halinde değil de tek başına avlanması, daha çok insanların ulaşamadığı yüksek dağlık yerlerde yaşaması bir çeşit gizem havasına bürünmesi ve görüntüsünün asaletin simgesi olarak algılanması gibi hususlar etkili olmuş olabilir.

Türk dünyasında yaygın olan kurt (<börü/pöri/ püür) ile pars motifi arasında yakın ilişkiyi de XI.yy’da yaşayan ve Anadolu’ya 1071’de zaferle giren büyük Selçuklu hükümdarı Sultan Alp Arslan’ın oğullarından birisinin adının “Börü Bars” olmasıdır. (Kalafat 2007: 58)

Kök Türk dönemi sikkeler üzerindeki motiflerin arasında pars ile ilgili tasvirlerin yer almaktadır (Gülensoy 2009: 32-33).

Kıpçak ve *Türkiye* olarak tanınan Mısır Türk Devletine en güçlü zamanını yaşatan Sultan Baybars (1223-1277) adı dolayısıyla, pars kelimesine eklenen “bay” sözcüğünün “zengin” anlamının ve yanında “yüce ve kutsal” anlamına geldiğini söyleyebiliriz.

“kutsal” anlamına da gelebilir. Örneğin, Hakas Türkçesinde *Pay Hazın* “zengin kayın ağacı” değil, “kutsal kayın ağacı” demektir.

Kar leoparı ve panter olarak da bilinen Pars, antik zamanlardan beri üreme ile ilgili bir sembol olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erzurum’da Yakutiye Medresesinin taç kapısında, Sümerler ve Urartuların taş rölyeflerinde, Anadolu Selçuklu sikke ve çinilerinde bir süsleme elemanı olarak kullanılmıştır.

Kayseri’de Pars Motifi

Büyük taş yapıları yapılarında karşımıza hayat ağacı altında pars sembolü dikkat çekici bir özellikte kullanılmıştır.

Selçuklu Türk mimarisinde kullanılan hayvan sembolleri içerisinde pars sembolü hayat ağacı ile birlikte kullanılmasından Pars motifinin Selçuklularda önemli bir olduğunu anlıyoruz.

Pars sembolü, gücün, kudretin, hükümdarlığın, asaletin ve cesaretin sembolüdür. Pars sembolü, çok çevik, çok güçlü ve bozkurt aksine tek başına

avlanması ve avlanırken de yolun sonuna kadar avını asla terk etmemesi ve ona bundan dolayı yolun sonuna, hedefe varan anlamında «jol barış (yol varış)» adının verilmiş olması dikkate değerdir.

Selçuklu mimari tarzı eserlerin çoğunda hayat ağacı ile kullanılan pars sembolü Orta Asya'daki Şaman geleneğini devam ettiren Türk motifleriyle aynıdır.

Parsların ayakları, pençeleri ve boynu yivlerle bezenmiştir. Gözleri badem şekilli olup, kuyrukları yukarıya doğru yürüyüş yönünde bir kıvrım oluşturmaktadır” (Arslan, 2007:8).

Pars (Panter-Leopar) motifi, Uygur ve Göktürk dönemlerinde sosyo-kültürel boyutta etkisini gösteren ve ayrıca uzayda bir yıldız takımının adı olarak anılan, çok eskiden beri kullanılmış bir motiftir. Türkler, batı yönünü ve batı yönündeki yıldızı, pars takımıldızı olarak isimlendirmişlerdir.

Parsın üzerindeki benekler, doğurganlığı ve verimliliği simgelediği için birçok ülkede bulunan kaya resimlerinde kutsanma ritüeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Orta Asya Şamanları, doğum, ölüm, yaradılış ve yeniden doğum gibi olayları temsil etmek için ayinlerde pars, geyik, akbaba, koç, kartal gibi hayvanların kılıklarına girerek dans etmişler, bu ayinlerle doğum ve ölüm arasında bir bağ kurmaya çalışmışlar, ya da ölen bir kişinin başka bir vücutta yeniden doğmasını betimlemek istemişlerdir.

Kızılderililer dâhil hemen hemen bütün uygarlıklarda ölümlerin yüksek yerlere konulup akbabalara yedirilmesi ve daha sonra etinden arınmış iskeletlerin alınarak mezar odalarına cenin pozisyonunda yatırılıp gömülmesi, büyük ihtimalle yeniden doğuşu simgelemektedir.

Pars kültü, doğurgan kadınların eşi olarak kabul edilerek, kutsal sayılmış ve bu kutsallık için yaradılışın menşei anlamına gelen Töz kelimesi kullanılmıştır.

Mayaların çizdiği resimlerdeki bitkilerin tomurcuklarından çiçek açması, kadınla ve yumurta ile ilişkilendirilerek doğumu sembolize etmektedir.

Parsın üzerindeki beneklerin diğer bütün hayvanlardan farklılığını belirtmek için kadın-rahim-plasenta- yumurta dörtlüsü olarak kurgulanması ve bu hayvanın ana Tanrıça ile birlikte betimlenmiş olması, yumurta ve doğum arasındaki sembolik ilişkiyi göstermektedir.

1. GökEjder “*Köklü*” denilen yıldız grubu ve Ağaç Yıldızı “*Iğaç Yulduz*” ile “*Karakus*” denilen Müşteri Yıldızı ve Kuş Yıldız’ları, Dogu yönünü temsil ediyorlar ve Ağaç unsuru ile ilişkilendiriliyorlardı. Dogu önceleri yeşil sonra mavi daha sonraları sarı renk ile sembolize ediliyordu.

2. Kızıl Saksagan “*Kızıl Sakızgan*” denilen yıldız grubu ve Ateş Yıldızı “*Oot Yultuz*” denen Merih Yıldızı ve Sin Yıldızları, Güney yönünü temsil ediyorlar ve Ateş unsuru ile irtibatlandırılıyorlardı. Güney kırmızı renk ile sembolize ediliyordu.

3. Ak Pars “*Ak Bars*” denen yıldız grubu ile “*Erk lig*” denilen Zühre Yıldızı ile Kara Alp Yıldız’ları, Batı yönünü temsil ediyorlar ve Maden unsuru ile ilişkilendiriliyorlardı. Batı ak (beyaz) renk ile sembolize ediliyordu.

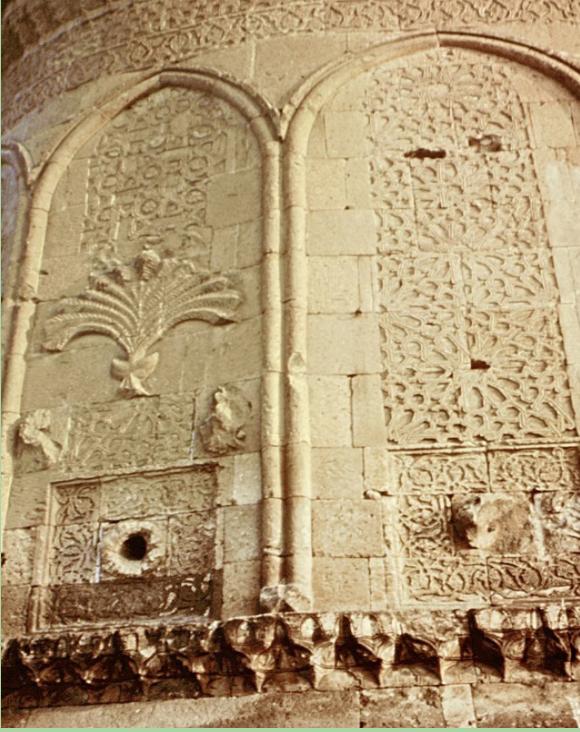
4. Kara Yılan yıldız grubu ise Kuzey yönünü temsil ediyor ve Su unsuru ile ilişkili kabul ediliyordu. Kuzey kara renk ile sembolize ediliyordu.

5. Bu dört yönü gösteren yıldız grupları ve irtibatlandıkları unsurlardan başka beşinci unsur olan “*Toprak*” unsuru merkez olarak kabul ediliyor ve Sarı Bayraklı “*Sarıg orunlug*” ve “*Sekentir*” de denilen Zuhâl Yıldızı’yla ilişkilendiriliyordu. Merkez veya toprak sarı renk ile sembolize ediliyordu. (Çobanoğlu, 2019: 44).

1. Kayseri Döner Kümbet

İki satırlık kitâbeya sahiptir. Kitabeden, Şah Cihan Hatun adında bir hanıma ait olduğu anlaşılır XIII. yüzyılın sonlarına 1276 tarihinde yapıldığı üzerinde birleşiyor.

Şehrin merkezinde, Talas yolu üzerinde yer alır. 6,40 × 6,40 m. ölçülerinde, dış yüzeyde bulunan kırık kemerler kümbetin dairevi görünüşünü bozmakta ve on iki köşeli bir gösteriş vermektedir. Eserin köşelerindeki pahlarla onikigene dönüştürülmüş kare planlı yüksek bir oturtmalığa sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Dış yüzde oyma taşlarla süslenmiştir. Giriş kapısında sağlı sollu merdivenlerle, üst kısmı arı peteği biçimli süslerle bezenmiş portala çıkılmaktadır. Çatı ve kaide saçakları hemen hemen aynıdır. Kumbet kaidesi boyunca bir mumyalığa sahiptir. Araştırmacılar arasında, tartışma konusu olan oturtmalıkta giriş ve herhangi bir hava deliği bulunmamasından dolayı türbenin cenazelik kısmının mevcut olmadığı kanaati yaygındır. Kapının sağ ve sol tarafında uzun dörtgen biçiminde iki küçük pencere odayı aydınlatmaktadır.

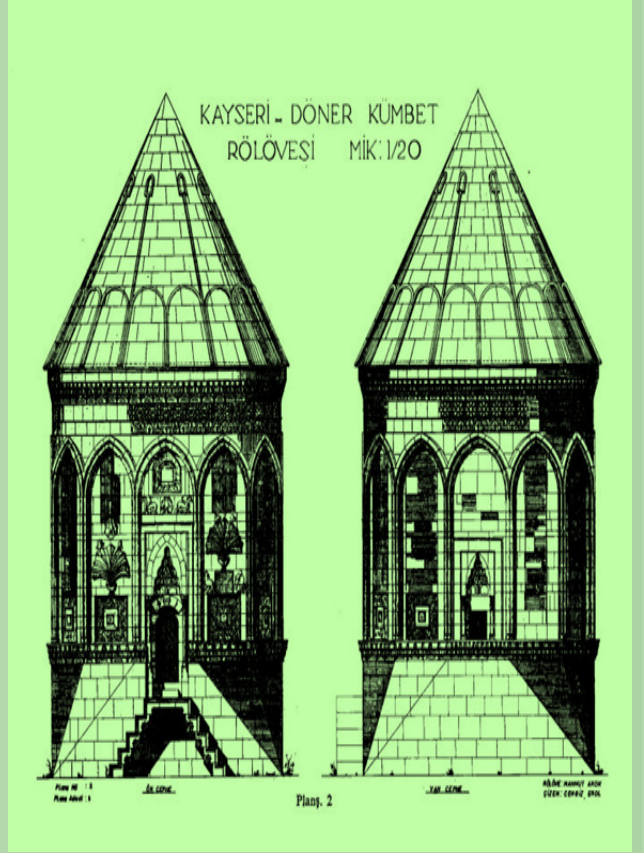
Kumbetin tamamen yuvarlak olan yukarı kısmı, iki sıra değişik şekilde geometrik ve bunu üzerinde dik çatının pervazı yerine geçmek üzere makarnasla süslüdür.

Dıştan on iki yüzlü bir prizmadan teşekkül eden binanın gövdesi Türbenin yanlarına hafif meyillerle bağlanmış kare biçiminde bir kaideye dayanmaktadır.

Prizmanın her iki yüzünde sivri bir silme taş kemer zeminden kabarık olarak gözükmektedir.

Silmeler, prizmanın köşeleri boyunca uzanmaktadır. Gövdeyi on iki satha ayıran silme

kırık kemerler üst temelin kornişine dayanmakta ve her köşede çifte sütüncuklar teşkil etmektedir. Silmeler kumbetin külâhında da görülür.

Onikigen gövde içeriden yarım küre kubbe, dışarıdan konik külâh örtülü olup her cephesi, içlerinde geometrik motifli kabartmalar bulunan ve sivri kemerlerle biten kaval silme çerçeveli panolarla süslenmiştir. Panoların üzerinde biri bitkisel, diğeri geometrik motifli iki kabartma kuşağı, en üstte küçük mukarnaslarla bezeli bir bilezik yer alır. Gövdenin doğu ve batı yönlerinde birer pencere bulunmakta ve bunların demir parmaklıklarla kapatılmış oldukları görülmektedir. Pencere nişleri mukarnaslarla nihayetlenmekte ve sövelerin yanlarında iki küçük sütunçe, dışında da çepeçevre geometrik süslemeler yer almaktadır.

Kuzey yönündeki kapıya iki taraflı beş basamaktan oluşan bir merdivenle çıkılır. İki yanı sütunçeli giriş nişinin üst kısmı mukarnaslı bir sivri kemerle sona erer.

Kapının hemen üzerindeki dikdörtgen bir panoda ne oldukları anlaşılamayan iki kırık hayvan

kabartması, onun üzerinde de beyaz taşa yazılarak palmetlerle bezeli şıg bir niş içine oturtulan kitâbe yer almaktadır.

Kapının iki yanındaki yüzlerde, kare çerçeve içerisini dolduran rumî ve palmet bezemelerin üzerinde insan başı kabartmaları, daha yukarıda da hayat ağacı motifi dikkat çeker. Hayat ağacının üzerinde çift başlı kartal veya bir çift kuş kabartması varsa da alttaki insan başları gibi kırık vaziyettedir. Diğery cephelerdeki panoların hepsi birbirinin aynı geometrik süslemelerle doldurulmuştur.

Daire planlı olan iç mekânın girişin karşısına rastlayan kısmında tepesi mukarnaslı ince uzun bir mihrap yer almaktadır. Geometrik bezemeli bir bordürle çevrelenen mihrabın zeminin biraz yukarisından başlatılmış olduğu görülür. (Özkan, 1004: 516-517)

Döner Kumbet (Şah Cihan Hatun Kumbeti) figürlü süslemeleri ile dikkati çeken bir türbedir. Kumbetin gövdesini sivri kemer silmeler, yan yana on iki kemer sahaya ayırır. Bir tanesinin içine üstü mukarnaslı, etrafı çerçeveli türbe kapısı açılmıştır. Kemer sahaların iini dar dikdörtgen panolar kat eder. Uzun panolar ekseri geometrik yıldız örnekleridir. “Döner Kumbet’teki hayat ağacında, yelpaze gibi açılmış hurma dalının sapı ay halkasından geçerek yükselir. Sağ ve solda olmak üzere parsa benzeyen iki kabartma vardır ki ne yazık ki tahrip edilmiştir.

13. Yy. Anadolu Selçuklu Dönemi, Kayseri Döner Kumbet, üçgen formdadır. Natüralist üslupla stilize edilmiştir. Geometrik bölümlerle ayrılan her bir cephede farklı figürlerin olduğu kumbette hayat ağacı süslemesi ve çift pars yer almaktadır.

Hurma ağacı şeklinde olan hayat ağacında üstte çift başlı kartal, altta pars figürleri görölmektedir. (Yavuzyiğit , 2021: 269)

Mehmet Akok tarafından eserin sekiz planştan meydana gelen relüvesi yapılmıştır. (Akok, 1969:17-52.)

2. Kayseri Hatuniye Medresesi

15. Yy. Anadolu Selçuklu Dönemi, Kayseri Hatuniye Kompleksi, Taş Panel: Dikdörtgen formda kapalı kompozisyondan oluşan hayat ağacı motifi, natüralist üslupla stilize edilmiştir. Hayat ağacı geometrik geometrik olarak yapılmış. Hayat ağacının kök ve gövdesinin her iki yanında ağaca tutunan pars figürleri yer almaktadır. Öğeler yine dikdörtgen kompozisyon türüne göre kurgulanmıştır. Öğeler rölyef tarzındadır.

Kayseri Döner Kumbet’te bulunan parsalar, ebedî hayat sembolü ve dünyanın eksenini kabul edilen tılsımlı ağacı bekleyen kudretli yaratıklardır. Hayat ağacına eşlik eden hayvanlarda Avrasya

hayvan sitilinin etkileri bulunur, Anadolu hayat ağacı tasvirlerinde stil bakımından olduğu gibi fikir ve sembol bakımından da Orta Asya etkileri açıkça görülmektedir. Pars her devirde koruyucu kuvvet ve kudret sembolü olarak kullanılmıştır.

Taş bezemelerinde yer alan hayat ağacı motiflerini, taşın renk ve dokusuna uygun şekilde yorumlanmıştır.

Tasarım olarak eserde, simetrik denge, yön zıtlığı bulunmaktadır, hayat ağacı motifi ile odak sağlanmıştır, öğeler arası biçimsel uygunluk vardır, hayat Ağacı motifinin kıvrımlarında ve figürlerin süsleme özelliklerinde ritim görülüyor, eserin tamamında renk, biçim, doku bütünlüğü bulunmaktadır. Ağaç motifi ile egemenlik sağlanmıştır. (Yavuzyiğit, 2021: 271)

Sonuç

Kayseri kümbetleri, müşterek kaide, nizam ve unsurlarla inşa edilmişlerdir. İnşalarında çadır karakteri muhafaza edilmiştir. Taştan inşa edilmişlerdir. Rölyef olarak, palmet, kartal, pars, arslan, doğan kuşu figürleri kullanılmıştır. Kubbeler konik ve piramit olması bir gelenektir. Kapılarda zengin geometrik tezyinat bulunur. Mumyalık genellikle tonozludur.

Kaynaklar

Gülensoy, Tuncer, (2011). MÖ 4500-MS XIII. Yüzyıllar Arasında Barbar Türkler -Dil, Din, Kültür, Kılım, Sanat ve Uygarlık. Ankara; 2. Basım, Akçağ Yayınları.

Gülensoy, Tuncer,(1989). Orhun'dan Anadolu'ya Türk Damgaları Damgalar, İmler, Enler. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Gülensoy, Tuncer, (2011). Türkçe Yer Adları Kılavuzu, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, TDK Yayınları.

Kalafat, Yaşar (2007). *Türk Halk İrfanında Kurt*. Ankara: Lalezar Kitabevi.

Gülensoy, Baybars (2009). "Köktürk Sikkelerinde 'Tamgalar'", *Yesevi Aylık Sevgi Dergisi*, Yıl: 16, Sayı: 191, (Kasım 2009), İstanbul.

Arslan, Muhammet (2007) "Anadolu'da Dış Yan Yüzleri Tezyin Edilmiş Tek Taçkapı Örneği: Yakutiye Medresesi Taçkapısı", *Serhat Kültür Dergisi*, Yıl: 5, (Eylül-Ekim 2007), İstanbul.

Çobanoğlu, Özkul (2019). "Türk Mitolojisinin Orta Asya Kökenleri", *Türk Edebiyatının Mitolojik Kaynakları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.

Davletov, Timur, (2013). "Türk Dünyasında Ortak Kar Leoparı (Pars) Motifi", // *Язык, литература и культура в полилингвальном пространстве. Сборник материалов Международной научно-практической конференции (14-15 марта 2013 г., г.Сибай, Республика Башкортостан), РИЦ (Редакционно-издательский центр) Сибайского института (филиала) БашГУ, - С. 133-155; ["The Common Motif of Snow Leopard (Pars) in the Turkic World"/ Proceedings of the International Science and Practice Conference "Language, Literature and Culture in Polylingual Environment", March 14-15, 2013, Sibay, Republic of Bashkortostan, Russian Federation], Editorial and Publishing Center of the Sibay Institute (Branch) of the Bashkort State University, 2013, (ISSN: 978-905062-41-4) pp.: 133-155].*

Özkan, Ertuğrul, (1994). "Döner Kümbet Kayseri'de XIII. yüzyıla ait türbe." TDV İslâm Ansiklopedisi. 9. Cild. İstanbul.

Mahmut Akok, (1970). "Kayseri'de Dört Mezar Anıtı", *Türk Etnografya Dergisi*, Sayı: XII.Ankara: TTK Basımevi.

Yavuzyiğit, Zehra Pala, (2021). Anadolu Coğrafyasında "Hayat Ağacı" Motifi, Tasarım Özellikleri Ve Özgün Yorumlamalar, Konya: Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. Emine Nas), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tasarım Anabilim Dalı Tasarım Bilim Dalı.

Ögel, Semra, (1966). *Anadolu Selçukluları'nın Taş Tezyinatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

DÖRTLÜK

Bizler ki imtihan dünyâsındayız
Hakikî hayâtın rüyâsındayız.
Her zerreciğinde hikmet taşıyan
Kesret âleminin kimyâsındayız.

Önder ÇAĞIRAN

Özet

Haber yazmanın ABC'si doğruluk, kısalık netliktir. Editörler, “haber değeri” dendiğinde sıradanlık değil, farklılık arar. Genel olarak haber, “etki, habere coğrafi yakınlık, güncellik, kamuoyunda tanınma, tanınma, yenilik, çelişki, alaka düzeyi, kullanılabilirlik, insan yararı” gibi kavramlardan en az birini içermelidir. Muhabirin işi, gerçeği bulmak ve anlatmaktır. Dürüstlük ve adalet her muhabirin hedefi olmalıdır. Bir haberde öncü, rehber olan ilk cümleyi yazmak önemli ve zordur. Temel haber tarzı ve formülü Ters Piramit Tekniğidir.

Anahtar Kelimeler: haber, haber yazma, doğruluk, kısalık netlik, dürüstlük, adalet, 5N1K, Ter Piramit Tekniği

THE ABC'S OF NEWSWRITING: ACCURACY, CONCENTRATION, AND CLARITY

Abstract

The ABC of news writing is accuracy, brevity is clarity. When it comes to news value, editors look for difference, not mediocrity. In general, the news should include at least one of the concepts such as “effect, geographical proximity to the news, timeliness, public recognition, recognition, novelty, conflict, relevance, usefulness, human interest”. The job of the reporter is to find and tell the truth. Honesty and fairness should be the goal of every reporter. The Story of Every News Should Cover the 5W1H Technique. It is important and difficult to write the first sentence that is the leading and the guide in a news. The basic news style and formula is the Inverted Pyramid Technique.

Keywords: news, news writing, accuracy, brevity, clarity, honesty, justice, 5W1H, Sweat Pyramid Technique

DAS ABC DER NACHRICHTEN: GENAUIGKEIT, KONZENTRATION UND KLARHEIT

Zusammenfassung

Das ABC des Schreibens von Nachrichten ist Genauigkeit, Kürze ist Klarheit. Wenn es um den Nachrichtenwert geht, suchen Redakteure nach Unterschieden, nicht nach Mittelmaß. Im Allgemeinen sollten die Nachrichten mindestens eines der Konzepte wie „Wirkung, geografische Nähe zur Nachricht, Aktualität, öffentliche Anerkennung, Anerkennung, Neuheit, Konflikt, Relevanz, Nützlichkeit, menschliches Interesse“ enthalten. Die Aufgabe des Reporters ist es, die Wahrheit zu finden und zu sagen. Ehrlichkeit und Fairness sollten das Ziel eines jeden Reporters sein. Die Geschichte jeder Nachricht sollte die 5W1Ü-Technik abdecken. Es ist wichtig und schwierig, den ersten Satz zu schreiben, der in einer Nachricht führend und leitend ist. Der grundlegende Nachrichtenstil und die Formel ist die Technik der umgekehrten Pyramide.

Schlüsselwörter: Nachrichten, Nachrichten schreiben, Genauigkeit, Kürze, Klarheit, Ehrlichkeit, Gerechtigkeit, 5W1Ü, Schweißpyramidenteknik

Giriş

Haber yazmanın ilkelerinden birincisi doğruluk

Haber yazmanın ilkelerinden birincisi doğruluktur. Haber yazma konusundan önce üzerinde durmamız gereken

ilkeler var. Haber yazmanın ABC'si dediğimizde ilk anlamamız gerek şey doğruluktur. Birincisi ve en önemlisi haberin doğruluğudur. Haberi yaratıcı ve çekici olabilir, ancak hatalar içeriyorsa değersizdir. Aslında değersizden daha kötüdür; yanlış bir haber, özgür bir basının hayatta kalması

için gerekli olan kamu güvenini baltalar. Halkın en temel haklarından bir, doğru ve tarafsız bilgidir. Halk üzerinde doğru kamuoyu oluşturmak ve onların hayatta akıllı seçimler yapabilmesi için en büyük ihtiyaç doğru haberdır. Doğru haber, ülkemizdeki demokrasi süreci için de kritik öneme sahiptir. Halk, basının doğruluğuna ve adaletine inanmalıdır. Halk aksin basının doğruluğuna ve adaletine olan inancını kaybederse, demokrasiye olan inancı da kaybeder. Bir muhabirin işi, neler olup bittiğini öğrenmek, ardından ilginç ve bilgilendirici bir haber yazmaktır. Doğruluk her zaman önce gelir.

Haber yazmanın ilkelerinden ikincisi kısıklık

Haber yazmanın ilkelerinden ikincisi kısıklaktır. Yazdığınız haberde yani hikâyenizde her kelime bir iş yapmalıdır. Kelime gereksizse hemen çıkarın. Doğrudan konuya gelmelisiniz. Sadece bir kez söyleyin.

Gereksiz kelime fazlalığından kaçınmalısınız.

Ters piramit yazı stilini hatırlayın. En önemli gerçeği öne çıkarın. Okuyucunun dikkatini çekin. Başlığı açıklayın ve ardından ikinci ters çevrilmiş piramitteki bir sonraki en önemli gerçeğe geçin. Sonra bir sonraki. İlginç bitişe kadar ilerleyin. Konu hakkında bildikleriniz bittiğinde yazmayı bırakın.

Gazete makaleleri, aşağıda gösterildiği gibi ters çevrilmiş bir piramit formatı kullanılarak yazılmıştır. En önemli bilgi en üstte (makalenin başında) ve en az önemli bilgi altta (makalenin sonunda) bulunur. Kesme testinden geçme yeteneğine sahiptir (hikâyeyi hızlı bir şekilde kısaltmak için hikayenin son bölümünü/bölümlerini kaldırarak).

Haber yazmanın üçüncü temel ilkesi netlik

Haber yazmanın üçüncü temel ilkesi netliktir. Netlik yazmaya başlamadan önce başlar. Netlik, haber konusunda eksiksiz ve yetkin bilgi sahibi olmakla başlar. Konunuzu o kadar iyi anlamalısınız ki, hikâyeniz onu okuyucunun zihninde kristal berraklığında netleştirsin. Haber yazınız cevapsız soru bırakmamalı.

Jargondan kaçının. Sıradan bir insan için aşikâr

olmayacak her şeyi açıklayın. Ama basit anlaşılır olsun.

Ne kadar çok bilgi toplarsanız ve konu hakkında ne kadar çok bilerseniz, onu hızlı bir şekilde anlatmak ve basitleştirmek o kadar zor olur. Ne hakkında konuştuğunu bilmiyorsa, sadece kolaydır.

Kimse haberciliğin ve haber yazmanın kolay olduğunu söylemedi.

Haber Değeri ve Editöryel Değer

Unutmayın, kimse sıradan olayları kimse okumak istemez. Editör için haberin yayınlanabilir olmasındaki kıstas, asansörün önünde bekleyen bir dağ aslanını Fotoğraf ile varsa, o zaman bir hikâye var demektir. Meşhur klişe şu ki, köpek insanı ısırduğunda haber olmaz, ama adam köpeği ısırduğunda haber olur.

Gazetecilikte, editöryel değerleri temsil eden objektiflik, tarafsızlık ve dengelilik çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmakla birlikte aslında “gerçeğin bilgisine” nasıl varılabileceğine dair farklı felsefi konulara dayanıyor. (Alankuş, 2016: 62) Haber dediğimiz şey, her zaman çokkatmanlı ve çokboyutlu oşabileceği hesaba katılmalı ve gereken olaylar/olgular, ak ve kara karşılığında değerlendirilmemelidir. Gazetecilerin objektif olmaları istenen şeydir ve gerçekleri de asla çarpıtılmamaları... Bu kapsamda iki hakikatin olduğunu da bilmek gerek: olgusal hakikat” ve “aklın hakikati” ... Ancak bunlar arasında önemli bir fark vardır. Mutlak anlamda bir doğrunun/hakikatin varlığına değil olabildiği kadarıyla “olgusal hakikat”ten söz etmek gerekir. (Alankuş, 2016: 62-65)

Haberlerde genellikle şu unsurlardan en az biri bulunmalıdır

Etki (Impact)

Habere Coğrafi Yakınlık (proximity)

Güncellik (Timeliness)

Herkesçe Tanınma, Bilinme (Prominence)

Yenilik (Novelty)

Çatışma (Conflict)

Uygunluk (Relevance)

Yararlılık (Usefulness)

İnsan İlgisi (Human interest)

Objektiflik (Objectivity)

Muhabirin işi, kim rahatsız olursa olsun gerçeği bulmak ve anlatmaktır. Birinci Değişikliğin ima ettiği gibi, muhabirin sorumluluğu yalnızca okuyucuya hizmet etmektir. Halkın tarafsız bilgiye ihtiyacı vardır. Haberin hikâyesinde bir kelimeyi diğerine tercih ettiğinizde, ya da öznel anlamlı bir kelime kullandığınızda yargılarınız hikâyeye girer.

Dürüstlük (Fairness)

Adalet her muhabirin hedefi olmalıdır. Adil olmak, muhabirin haberdeki kendi önyargılarını ve değerlendirmelerini hikâyeye katmaması ve kendi bakış açısını hikâyeye dâhil etmemesi gerekir.

Herhangi bir hikâyede daima “öteki tarafı” da düşünmelisiniz.. Birisi veya bir kurum, hikâyenizdeki bir kaynak tarafından bir şeyle suçlanırsa, suçlanan tarafla iletişime geçme ve onlara yanıt verme fırsatı verme konusunda mutlak bir yükümlülüğünüz vardır. Tarafsız bir dil kullanın. Ünlem işaretlerinden kaçının. Tonumuz, ilgisiz ama dürüst bir gözlemci olmalıdır.

Bir muhabirin güvenilirliği, okuyucunun sahip olduğu tek garantidir. Haber merkezinde gazetecileri başında onları doğru olmaya zorlayan ve denetleyen görevliler yoktur. Yanlış veya taraflı hikayeler yazarsak, okuyucular bize güvenmeyi bırakır.

Her haberin Öyküsü 5N1K Tekniğini Kapsamalı

Her haberin öyküsü 5N1K tekniğini kapsamalıdır. 5N1K, “nasıl”, “ne”, “nerede” “neden” “ne zaman” ve “kim” sorularını kapsar. 5N1K Sorgulama tekniğidir. Bilgi toplarken ve bir konuyu araştırırken kullanabileceğiniz bir çerçevedir. Gazete haberciliği açısından bir olay yazısı yazıyorsak sorulara bazı eklentiler yapmalıyız: “Ne oldu?”, “Nasıl oldu?”, “Neden oldu?”, “Nerede gerçekleşti?”, “Ne zaman gerçekleşti?”, “Kim hakkında?” Bütün bu soruları ana başlıkta ele almak zorunda değilsiniz, ancak genellikle ilk grafikte bir veya iki tanesine değinirsiniz. Gerisi

yakında gelmeli. Hepsinin hikâyenizde bir yerde kapsandığından emin olun

Gazeteci bir haberi duyar duymaz, “kim?”, “Ne?”, “Nerede?”, “Neden?”, “Niçin?” sorularına cevap arar. Bu sıraya göre gazeteci sorulara aldığı cevaplarla haberini yazar.

Öncü, Rehber Cümle

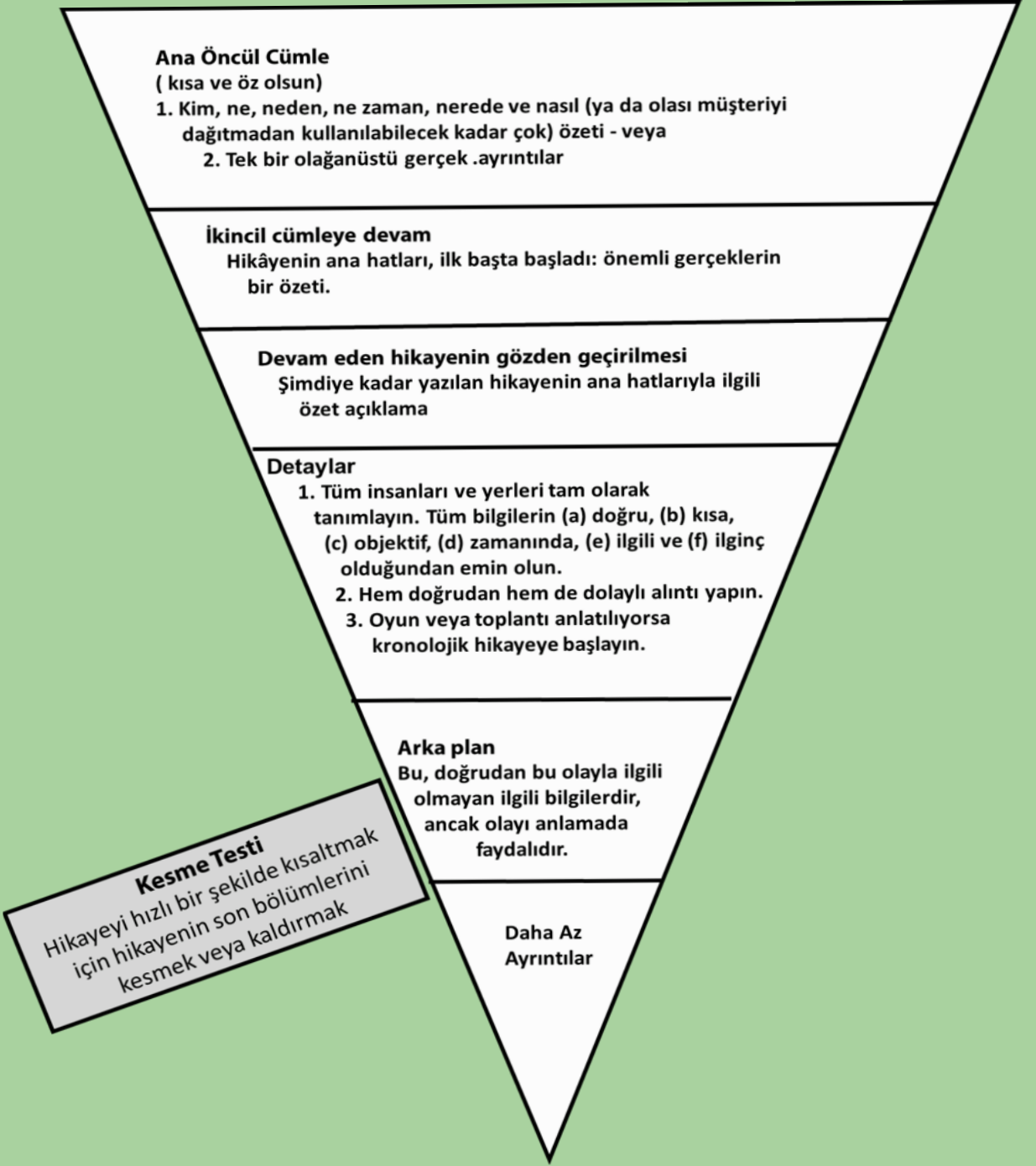
Bir haberde öncü, rehber olan ilk cümleyi yazmak önemli ve zordur. Uzunluğu ne olursa olsun, rehber ilk cümlelerin yapması gereken birkaç önemli işi vardır. İlk olarak, okuyucuyu hikâyenin geri kalanıyla ilgilendirmelidir. Okuyucunun “Konuya gel! Vaktimi boşa harcama! Bana hikâyeyi anlat” dediğini hayal etmeli ve duymalısınız.

Temel Haber Tarzı: Ters Piramit

Gazete makaleleri, aşağıda gösterildiği gibi ters çevrilmiş bir piramit formatı kullanılarak yazılmıştır. En önemli bilgi en üstte (makalenin başında) ve en az önemli bilgi altta (makalenin sonunda) bulunur. Kesme testinden geçme yeteneğine sahiptir (hızlı bir şekilde hikâyeyi kısaltmak için hikâyenin son bölümlerini kaldırarak).

Haber yazarken olayı ve olayı meydana getiren faktörleri açıklamak yeterlidir. Çünkü amaç

enformasyon vermektir. Hikâyede ise davranan figürlerin motifleri açıklığa kavuşturulur.

Neden ve niçin öyle davrandıkları, başka türlü neden davranmadıkları?

Okuyucu kişinin içinden neler geçtiğini, neler hissettiğini bilmek ister. O yüzden haber yazarlarının en büyük problemi bunu ispat

edebilmektir.

İyi bir öncül, rehber cümle:

Kısa olmalı. Hemen konuya gelin, Hikâye ne hakkında? Okuyucuya “Bakanlar Kurulu dün gece toplandı” demeyin Önce bakanlar kurulunun ne yaptığını önce anlatın. “Büyüme rakamları açıklanıyor” gibi. (Alankuş, 2016: 68)

Örnek Bir Haber

Haberin Başlığı İstanbul Metrosundaki Astronot Merak Uyandırdı Ana Öncül Cümle:

İstanbul metrosunda astronot kıyafetiyle yolculuk yapan bir vatandaş, görenlerin şaşkın bakışları altında şehir turu attı.

İkincil Cümle

İstanbullular, astronot kıyafeti ile metroda yolculuk yapan vatandaşı görünce şaşkınlığını gizleyemedi.

Hikâyenin Ana Hatları

Detaylar

Yoğun ilgi ile karşılaşan astronot, rutin bir İstanbullu gibi akbil basarak metroya bindi. Astronotu görenler şaşkınlıklarını gizleyemeyerek cep telefonlarıyla bu anı kaydetti.

Kimi vatandaş uzaktan fotoğraf çekerken kimisi de astronot ile fotoğraf çekti. M2 Yenikapı-Hacıosman metro hattındaki birçok durakta mola veren astronot, Haliç durağında inerek İstanbul'un tarihi manzarasını izledi.

Sonuç

Haber yazmanın ABC'si yukarıda belirttiğimiz gibi: doğruluk, kısalık netliktir. Editörler, "haber değeri" dediğinde sıradanlık değil, farklılık arar. Genel olarak haber, "etki, habere coğrafi yakınlık, güncellik, kamuoyunda tanınma, tanınma, yenilik, çelişki, alaka düzeyi, kullanılabilirlik, insan yararı" gibi kavramlardan en az birini içermelidir. Muhabirin işi, gerçeği bulmak ve anlatmaktır. Dürüstlük ve adalet her muhabirin hedefi olmalıdır. Bir haberde öncü, rehber olan ilk cümleyi yazmak önemli ve

zordur. Temel haber tarzı ve formülü Ters Piramit Tekniğidir.

Kaynak

Alankuş, Sevda, (2016). Barış Gazeteciliği Elkitabı. İstanbul: Yaylacık Matbaacılık Ltd.

<https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yasam/811886.aspx>

İKİ KATLI EVİMİZ

Ne güzel anılar var toprağında, taşında
Huzuru yakaladım henüz çocuk yaşında

Çifteönü semtimiz mahallem Karaimam
Kırk yıl muhtarık yaptı fakir dostuydu babam

Mahallemiz küçüktü sokakları çok dardı
Şükrederdik nimete sabır ve huzur vardı

Misafir odasına merdivenle çıkardık
Silver marka sobada odun, kömür yakardık

Bir metre kar yağınca çıkar damı kürürdük
O zaman taşıt azdı usanmadan yürürdük

Ayda yılda bir kere faytonlara binerdik
Alameti yakarak bağdan şehre inerdik.

ALİ ÖZKANLI

ANNE

Yıldızları demet yapsam çiçek yerine

Dünyayı bağışlasam bir taç yerine

Ay ile güneşi versem de ellerine

Yine de hakkını ödeyemem anne.

Yemeyip yediren, giymeyip giydirensin

Acılarımıza kol kanat gerensin.

İki cihanda sensin bir dileğimsin

Sensiz cennetlere giremem anne.

İçimi ısıtırdı sıcak sözlerin

Huzur verirdi bakışların sözlerin

Kucağının sıcaklığını özlerim

Sensiz büyüğümü bilemem anne.

Sen güldüğünde aydınlanır dünyamız

Sevginle coşarız, hüznünle ağlarız

İki sevgiden birine gönül bağlarız

Sensiz sevdaları bilemem anne.

Mehmet KÜÇÜK

ÇOCUKLARDA ÜST KİMLİK OLUŞMASINDA "23 NİSAN ULUSAL EGEMENLİK VE ÇOCUK BAYRAMI"

Erdal YARDIMCI

**Türk Çocuğu atalarını tanıdıkça,
daha büyük işler yapmak için
kendinde kuvvet bulacaktır.**

K. Atatürk

Giriş

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

Ulusun birlik ve beraberliğini, geçmişten gelen köklerini ve gelecekte var olma iradesini büyük bir coşkuyla kutladığımız 23 Nisan, ilk olarak 1921 tarihinde çıkarılan bir kanunla Hakimiyeti Milliye Bayramı olarak kutlanmaya başlanmıştır. 1923 yılından sonra Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin öncülüğünde aynı gün kutlanmaya başlanan Çocuk Günü kutlamaları; 23 Nisan'ın anlamını derinleştiren, coşkusu büyüten bir noktaya taşımıştır. 1927 yılında Çocuk Günü kutlamaları, Atatürk'ün himayesinde Çocuk Bayramı'na dönüştürülmüş ve 1981 yılına kadar aynı günde iki ayrı bayram; Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak kutlanmıştır. Tarihsel

süreç içerisinde anlamı ve içeriği ile bütünleşen bu iki önemli bayram, 1981 yılında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı adı altında birleştirilmiştir.

23 Nisan'ın Çocuk Bayramı oluşu yine TBMM'nin açılışıyla ilişkili olmasına rağmen, tamamen ayrı bir bayram olarak gelişmiş ve 1981 yılına kadar da öyle devam etmiştir. Bu Bayram 23 Nisan 1927'de Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin (günümüz Çocuk Esirgeme Kurumu'nun) o günü "Çocuk Bayramı" olarak duyurmasıyla başlamış kabul edilir. Aslında Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin 23 Nisan'la ilgili çalışmaları daha önceki yıllarda vardır ve hatta çocuklardan da söz edilmiştir. Kurum, 23 Nisan 1923'te millî bayram için pullar bastırılmış ve satmıştır. 23 Nisan 1924'te Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde "Bu gün Yavruların Rozet

Bayramıdır” ibaresi yer almış, 23 Nisan 1926’da da yine aynı gazetede “23 Nisan Türklerin Çocuk Günüdür” başlıklı bir yazı kaleme alınmış ve bu yazıda cemiyetin bu günü çocuk günü yapmaya çalışarak doğru yolda olduğu ve para kazanan herkesin bu gün cemiyete çocuklar için bağışta bulunması gerektiği vurgulanmıştır. Nihayet 23 Nisan 1927’de Himaye-i Etfal Cemiyeti o günü Çocuk Bayramı olarak şöyle duyurmuştur:

“Millet Meclisimizle millî devletimizin Ankara’da ilk teşkile günü olan Millî bayram Cemiyetimizce çocuk günü olarak tesbii edilmiştir. Bize yeni bir vatan ve yeni bir tarih yaratıp bırakan mübarek şehitlerle fedakâr gazilerin yavruları fakir ve ıstırapın evlatları ve nihayet alelîtlak bütün muhtac-ı himaye-i vatan çocukları namına milletin şefkatli ve alicenap hissiyatına müracaat ediyoruz. Kadın, erkek, genç, ihtiyar hatta vakti ve hali müsait çocuklardan mini mini vatandaşlar için yardım bekliyoruz. Her sayfası başka bir şan ve muvaffakiyetle temevvüç eden milletimizin, yarın azami derecede muavenet göstermekle beraber, çocuk gününün layıkı veçhiyle neşeli ve parlak geçirilmesi için aynı derecede alaka ve müzaheret göstereceğinden emin olan Himaye-i Etfal Cemiyeti, şimdiden arz-ı şükran eder.”

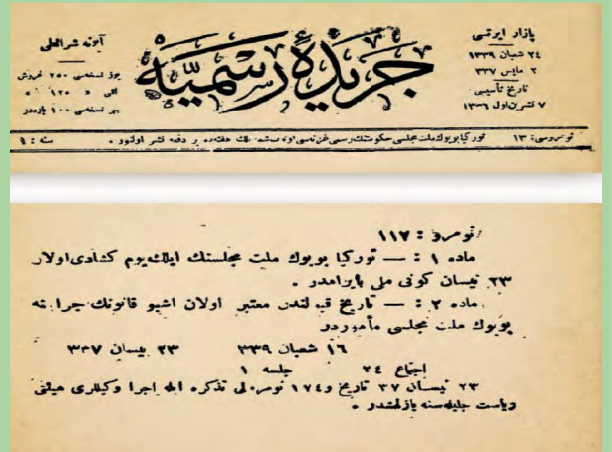
Bu tarihten itibaren bu üç kavram, aynı gün üzerinde birleşecek ve çocuk bayramı olma konusunda bir kanunla belirlenmişik olmaksızın kutlanmaya başlanacaktır. Cemiyeti buna iten neden ise cemiyetin yetim çocukları için gelir kaydetme anlayışıdır. Böylece çocuk bayramı ortaya çıkmıştır. Çocuk bayramı adı daha resmiyet kazanmamış olsa da, bundan sonra 23 Nisan “Millî Hâkimiyet Bayramı”nın yanı sıra “Çocuk Bayramı” olarak da kutlanacaktı.

1927’de ilk kez kutlanan çocuk bayramı, başta kaynak oluşturma olmak üzere, çocuklara neşeli bir gün geçirtmeyi hedeflerinde bulunduruyordu. 23 Nisan 1927’deki ilk bayram Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurucusu ve dönemin cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa himayesinde gerçekleştirilmiş, etkinlikler için Atatürk arabalarından birini çocuklara tahsis etmiş ve Cumhurbaşkanlığı Bandosu’nun konser vermesini sağlamıştır. O

yıl cemiyetin Ankara’daki binalarından birine Çocuk Sarayı adı verilmiş ve burada düzenlenen çocuk balosuna İsmet (İnönü) Bey’in çocukları da katılmıştır.

1929’da çocuklara ilgi daha da artmış ve o yıl ve daha sonraki yıllarda 23-30 Nisan haftası “çocuk haftası” olarak kutlanmıştır. Daha sonraları, 70’li yıllara kadar ulusal boyutta ünlenerek ve katılımı artırarak ilerleyen 23 Nisan Çocuk Bayramı kutlamalarına 1975’te Türkiye Radyo Televizyon Kurumu da katılmış ve bir hafta çocuk programları yayımlamıştır. 1978’de Meclis Başkanlığı’nın izniyle meclisteki törenlere çocukların da katılması sağlandı. 1979’da bu uygulama Ankara ilkokullarından gelen çocuklarla düzenli olarak başlatıldı, 1980’de de bütün illerden gelen çocuklarla “Çocuk Parlamentosu” oluşturuldu. 1979 yılının UNESCO tarafından Dünya Çocuk Yılı olarak duyurulması üzerine, TRT tarafından dünyanın bütün çocuklarını kucaklamayı amaçlayan bir proje hazırlandı ve 1979 yılından itibaren TRT Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği adıyla uygulamaya kondu

Bayramın en son şeklini alışı ise 1981’de gerçekleşmiştir Darbe döneminde Millî Güvenlik Konseyi bayramlar ve tatillerle ilgili kanunda yaptığı değişiklikle o güne kadar kanunen adı konmamış bir şekilde kutlanan bayrama “Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” adını vermiştir (Akın, 1997: 91-93) .

Numara: 117

Madde 1: Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk

açılış günü olan 23 Nisan günü millî bayramdır.

Madde 2: Kabul tarihinden itibaren geçerli olan işbu kanunun icrasına Türkiye Büyük Millet Meclisi memurdur.

23 Nisan 1921

Toplantı 24, Oturum 1

Kaynak: Kuruluş Safhasında Belgelerle Türkiye Büyük Millet Meclisi, TBMM Basımevi, Ankara, 2021, ss 358-259.

Çocuk Milletlerin İç Dinamiğini Oluşturur

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, millî geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın özgür yaşaması için verilmiş bir kurtuluş savaşının sonucunda çocuklara armağan edilmiş bir bayramdır.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, sadece Türk çocuklarına değil, bütün dünya çocuklarına adanan tek bayramdır.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, yalnızca bizim çocuklarımızın değil, dünyadaki bütün çocukların daha güzel günlerde yaşaması özlemiyle dünya çocuklarını da kapsayan bir bayramdır.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, milli mücadele ile kazanılan Kurtuluş Savaşı'nın birlik ve beraberliğimizi her şeyin üstünde tutmamız gerektiğinin bilinciyle yarınlara daha sağlam adımlarla ilerlememiz üstüne inşa edildiği gibi, "Yurtta barış, dünyada barış esası üzerine temellendirilmiştir.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarının, Kurtuluş Savaşı'nda ve milli mücadeleyle kurduğu bu vatan için çocuklarımızın üst kimlik oluşturmasında oluşturulmuş merdivenin ilk basamaklarından.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, ulusal devletimizin kurucu lideri, "Çocuk ne güzel şey, çocuklar ne sevimli, ne tatlı yaratıklar değil mi?

En çok hoşuma giden halleri nedir, bilir misin? İkiyüzlülük nedir bilmemeleri, bütün istek ve duygularını içlerinden geldiği gibi açıklamalarıdır" ifadesiyle çocuklara bakış açısını belirtmiştir.

Devletimizin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk'ün amacı çocuklarımızın büyürken bu özelliklerini korumalarıdır.

Ulusal bayramların halkı bir araya getirme, meşruiyet sağlama ve vatanseverlik duygularını ortaya çıkarma bireyin parçası olduğu topluma bağlılık duyguları oluşturması sağlamada önemlidir.

Bir birey bütünü çıkarlarını kendi çıkarlarının önüne koymayı üst kimliğe sahip olmakla öğrenir. Üst kimlik kimliğin oluşması için, bireysel iradelerin yerine, genel iradenin konması gerekir.

Ritüel özellik gösteren bayramlar ve bu bağlamda millî kimliğin oluşmasına katkı sağlayan önemli mekânımlardır.

Bayram ritüellerin toplumu eğitme, toplumu bir arada tutma, toplumu canlandırma, toplumsal ilişkileri tazeleme, toplumsal bağları güçlendirme, değer yargılarının ve törelerin ayakta kalmasını sağlama ve ortaklığı pekiştirme işlevleri olduğunu söyler. Bu bağlamda ulusal bayramların, millî semboller kullanarak hazırladığı ritüellerin de ulusal bağları güçlendirme, ulusal değer yargılarını ayakta tutma ve toplumu eğiterek millî bilinç ve dolayısıyla millî kimlik yaratmada 'etkili' bir faaliyet olduğunu belirtilmelidir.

Ulusal bayramların, millî kimlik yaratmada ortaya koyduğu işlev, ileri sürdüğümüz tezin ana omurgasını teşkil eder; çünkü toplumlar, millî kimliklerini bu törenler aracılığıyla öğrenir ve aitlik duygusunu geliştirirler. Millî kimlik, millî dil, millî destanlar üst kimliğin oluşmasında önemli rol oynar.

Millî kimlik, bir milletin uluslararası alandaki farklılıkları, toplumun fertleri arasındaki benzerlikleri olmanın yanında küreselleşen dünyada bireyin toplum içinde yalnız kalma psikolojisini aidiyet duygusu vererek yenmesini sağlayan en büyük güçlerden birisidir. Millî kimlik, millî kültürün ferdi ve içtimai planda ortaya çıkan üslubudur; kişiyi ve toplumu farklılaştıran, en yakınlarından başlayarak diğer benzerlerinden ayıran özellikleridir (Köseoğlu 1995: 19).

Bir toplum, kendi iç dinamiğini, çocuk sayesinde

sürekli canlı tutar ve her daim kendini yeniler.

Çocuk Önce Ailenin Değerlerini Sonra da Milletinin Töresini Öğrenir

Çocuk önce ailesinin sonra da milletinin tecrübe ve bilgisine kıymet veren bir aile bireyi ve milletim evladır. Aile, milli kimlik ve üst kimlik ilişkilerini işleyen önemli eser “Dede Korku” hikâyeleridir.

On iki hikâye ve giriş bölümü ile birlikte toplam on üç bölümden oluşan eser, ‘kadın- anne, baba ve evlat olmanın ne demek olduğunu sorgular.

Eserde, *“Oğul atanun yetiridir,*

İki gözünün biridir.

Devletlü oğul kopsa;

Ocağınun közidir” (Ergin 1989: 74).

“Oğul babanın yerine yetişenidir, iki gözünün biridir. Devletli Oğul olsa ocağının korudur”

Türk kültür anlayışında evlat, babasının soyunu yürütecek mahiyette yetişmemişse, soyun devamı ve aileler birliğini oluşturan boyun geleceği tehlikeli olabilmektedir.

Ata adını yorıtmayan hoyrat oğul;

Ata bilinden ininçe inmese yig.

Ana rahmine düşünce toğmasa yig.

Ata adın yorıdanda devletlü oğul yig (Ergin 1989: 74).

“Baba adını yürütmeyen hoyrat oğul baba belinden inince inmese daha iyi, ana rahmine düşünce doğmasa daha iyi. Baba adını yürütünce devletli oğul daha iyi.”

Dede Korkut hikâyelerimde :“Baba malından ne fayda başta devlet olmasa. Devletsin şerrinden Allah saklasın hanım sizi!” ifadesiyle belirtilen “devlet” önemlidir. Türklerde “devlet, ebet, müddet” anlayışı hakimdir.

Türk kimliğinin modern devletler çağında ayakta kalabilmesi ancak ulus-devlet minvalinde kendini gerçekleştirilebilecektir. Türk çocuğu bundan böyle herkesten önce ‘milletin ve devletin’ çocuğudur ve bu sebeple geleceğin devlet kadroları ancak ona aittir. Millî kimliğin yeniden oluşturulması bağlamında öne sürülen tezin ana konusu olan ‘Çocuk Bayramı’ özelinde ele alınacak olan kimlik

mesalesi, bu minvalde tartışılacaktır.

23 Nisan 1920, Türk tarihi içerisinde eşsiz öneme sahip olan bir gündür. İşgal altındaki bir ülkede kurulan Büyük Millet Meclisi, hem kurtuluşun hem de kuruluşun ilk temeli olmuştur.

Kurtuluşun ardından ulusal egemenlik ve onun simgesi olan Meclis güçlendirilerek yeni devletin kuruluşu tamamlanmış ve varılmak istenen çağdaş uygarlık hedefine doğru yol alınmıştır. Atatürk; büyük güçlükler içerisinde kurulan ve kendisinin en büyük eseri olarak anlattığı Türkiye Cumhuriyeti’ni, Türk gençliğine emanet etmiştir. Böylelikle Ulusal Egemenliğin en büyük koruyucuları onun gerçek sahipleri olan gençler ve çocuklar olmuştur.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Ulusal Bir Bayramdır

Çocuk Bayramı, Millî Bayram olarak değerlendirilmektedir. Yeni kurulan Cumhuriyetin ilk nesli olan çocuğun adı ‘Türk Çocuğu’dur. Türk çocuğu, devletin istikbaldeki yöneticisi ve millî hâkimiyetin temel taşıdır. Her Türk Çocuğu, biri kendi yetenekleri çerçevesinde ülke geleceğinde yönetimde olacaktır.

Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü 25 Nisan 1940 tarihli Ulus Gazetesine verdiği röportajda Çocuk Bayramı ile Millî Hâkimiyet Bayramı’nın aynı günde kutlanmasını manalı bularak bu tesadüf şunu söylüyor der: “Millet hâkimiyeti üzerine

kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni yarın siz devir alacaksınız.

O, sizden evvelkilerin eseridir. Fakat O'nun itilası, gençliğe hazırlık demek olan sizin çağınızdakilerin yarınına yani gençliğinize mevdudur. Ona göre hazırlanınız.”

Millî hâkimiyet , uğrunda, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı verilmiş maddi ve manevi anlamda ülke genelinde mücadele sonucu bir topyekün kazanımdır.

Adeta 'dul ve yetimler ülkesi' hâline dönmüş mevcudiyetin elde ettiği bu 'hazine' ancak 'hazine kadar değerli' bir nesle emanet edilmelebilirdi edilmiştir.

Millî Bayram ile istenen 'millî çocuk' profilidir. Millî bayram ve yapılan kutlamalar sayesinde millî çok, Türk geleneklerini, Türk duygu ve düşüncelerini topluca öğrenecek ve kendini Türk toplumunun önemli bir üyesi sayacaktır.

Onda devlet, milliyet ve aile tesanütüne iptida eden bir ahlakîyat hissi tevlit ettirmek ve yaşatmak.

Sorgulayan ve doğruyu kendisini bulan çocuk yetiştirmek:

Söyle benim kuzum anne,

Söyle Benim adım ne?

Adile ne Selime mi?

Esmâ Mahmur Naim mi?

Hadiye mi Emine mi?

Leyla Sümbül Saniye mi?

(ellerini çırparak)

Ne Hadiye ne Emine,

Ne saniye ne Kalender. (kollarını açarak)

Benim adım gayet büyük.

Benim adım Türk'tür Türk! (GTÇ 1926 Sf. 44.)

Türk çocuğu, büyüklüğünün kanıtını geçmişte arar

Koptum anayurttan koca seller gibi taşım.

Baktım güneşe dağlara deryaları aştım.

Yollardaki engellerle şanlı savaştığım.

Türküm büyüğüm var mı eşim söyle bilersen;

Tarihlere sür al haberi şüphelenirsen! (GTÇ, 1927: 226)

Mete, Oğuzhan, Kültekin gibi 'geçmişin

kahraman ataları' şimdiye dâhil edilerek devletin köklerinin eski Türk devletlerine dayandırılması; aynı zamanda devletin meşru temellerinin, geçmişin 'kadımlığı ve kahramanlıklarla pekiştirilmiş ırki tarihi'nde aranması bu çerçevede mantıksal bir bütünlük içindedir.

Kaynaklar

Köseoğlu, Nevzat, (2013). *Türk Olmak ya da Olmamak, Millî Kültür, Mozaik Kültür ve Etnisite*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Köseoğlu, Nevzat, (1995). *Millî Kültür ve Kimlik*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Ergin, Muharrem, (1989). *Dede Korkut Kitabı I Giriş, Metin, Faksimile*. Ankara: TTK Basımevi.

Akın, Veysi, (1997). "23 Nisan Millî Hakimiyet Ve Çocuk Bayramı'nın Tarihçesi", PAÜ. Eğitim Fak.Derg. Sayı:3, Denizli:

Mezkit Saban, Gülperi, (2019). *Millî Kimliğin Oluşturulması Bağlamında 23 Nisan Ulusal Egemenlik Ve Çocuk Bayramı*. Ankara: Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı.

BİZİM BAYRAMIMIZ

Bu gelen bizim bayram

Yükseldi bak ünümüz.

23 Nisan bizim En şerefli günümüz!

Al bayrağı açalım,

Gel gidelim törene.

Bin teşekkür, bizlere

Bugünleri verene...

Bizim için harcanan

Boşa gitmez bu emek,

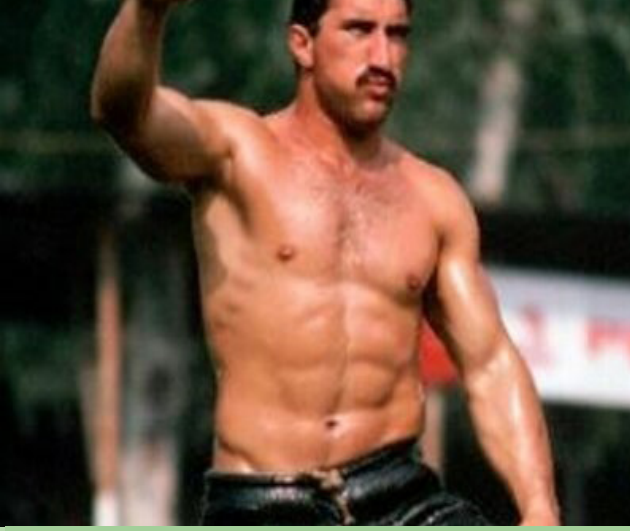
Çünkü her Türk çocuğu

23 Nisan demek...

İsmail Hakkı SUNAT

AHMET TAŞCI VE ABDULLAH ERSOY'A

Coşkun BOLAT

Bin dokuz yüz doksan iki yılında,
Başta final güreşe çıktığında,
Adalı havası çalıyor zurna,
Bir heyecan var Taşçı'nın bağrında,

Besmeleyle güreş başlar burada,
Ahmet Taşçı şimdi tam kıvamında,
Ersoy pehlivanın aklı tırpanda,
Unutulmaz bu güreş hafızanda.

İzledik bitmiyor yapılan oyun,
Güreşe zevk verir inatçı huyun,
Abdullah Ersoy'dan olur mu koyun,
Kıran kırana güreşirler duyun.

Herkes merakta gözler donup kalmış,
Abdullah ile Ahmet kol bağlamış,
Güreşmekten pehlivanlar susamış,
İki pehlivan tarihe yazılmış.

Ahmet Taşçı yakalıyor kasnaktan,
Abdullah Ersoy vazgeçmez kazıktan,
Ersoy'un güreşine herkes hayran,
Taşçı yeniyor Ersoy'u kılıçktan,

Ahmet Taşçı aldı altın kemeri,
Ersoy'un da bilinmeli değeri,
Vatan'a hayırlı yapar işleri,
Tanısın yiğitleri Türk elleri.

GÖNÜL DİLİMİZİN MİMARİ OZANTÜRK'ÜN "ÖZE ÇAĞRI ŞİİRİNDEKİ KAVRAMLAR VE BAĞLAMLARI" (2)

Mehmet BİLGEHAN

Giriş

Diğer dörtlükleri kavram ve bağlamlarını incelemeden önce metinsel edebiyat anlayışında bağlamın rolü üzerinde durmak istiyoruz:

XX. yüzyıldan itibaren bağlam ve metin üzerine devam eden tartışma "ikisini birbirinden ayıran" ya da "bağlarını güçlendiren" görüş ve teoriler üzerine odaklandı. Şiiri bir sanat eseri, bağımsız bir varlığa sahip bir yapı olarak ele aldılar. Sanat eserini biyografik, sosyolojik bağlamdan tamamen kopardılar; edebiyat parçasını zamandan ve mekândan çıkarıp eseri bağımsız, özerk ve kendi kendine yeten bir varlık haline getirmeye çalıştılar.

Bir bütün olarak şiirdeki bir sözcüğün anlamını keşfetmeye çalışan bir kişi bir sözcüğü diğerinin yerine koyarak kullanabileceğini, o sözcüğü şimdiye kadar düşünülemediği bir anlam ve bağlamda kullanabileceğini ve sözcüklerle oyun oynayabileceğini bilmesi gerekir.

Bazılarına göre, anlamın metinlerde değil, okuyucunun zihninde yattığı ve onlara göre okuyucu olmadan metin olamayacağı, Bağlamında, ancak okuyucunun bakış açısıyla oluşacağını savundular.

Okur, kendi deneyimine göre anlamı çağrıştırır, yani kendi bağlamı, okuyucunun içinde yaşadığı çağın çağrıştırdığı şeylerle de ilgilidir. Bu nedenle ozanların gelecek çağlara hitap etmesi mümkündür. Gelecek kuşağa hitap etmesi de mümkündür. Özellikle Edward Said, 'metnin' dünyada ve dünya hakkında var olduğu için 'dünyasal' olduğunu iddia eder. Bu nedenle, "edebi metnin herhangi bir okumasında yazarı, metni, okuyucuyu ve dünyayı dikkate almalıyız.

Bir şiiri anlamak ve takdir etmek, kişinin kavramları ve kelimeleri yeni durumlara nasıl aktarabileceği ile belirlenir. Bu süreçte, çeşitli etkileşim türleri meydana gelir: deneyim ve metin arasındaki etkileşim, yazarın kültürü ve

okuyucu arasındaki etkileşim ve okuyucunun diğer okuyucularla etkileşimi. Bir metni yazarın amaçladığı şekilde yorumlamak için okuyucuların yazarın kültürel ve tarihsel bağlamı hakkında bilgi geliştirmesi gerekir.

Bir edebiyat eserini okumak, bu faaliyet birçok farklı yön ve stratejiyi içerdiğinden özel bir yeterlilik gerektirir.

Bir edebiyat eserini okurken o eserin yazıldığı kültürel bağlamın bir metnin kapsayıcı temalarını anlamak için ilk adım olduğunu anlamak gerekir.

Bir edebi ese olarak bir şiir okunduğunda iki tür etkileşim devreye girer: okuyucunun yaşam deneyimi ile metnin etkileşimi, yazarın kültürü ile metnin etkileşimi. Bu süreçler, herhangi bir metnin makul bir yorumunu yapmak için birlikte çalışır.

Yaşam Deneyimi ve Metin Yorumu Arasındaki Etkileşim

Okuyucunun bir metne getirdiği yaşam tecrübesi ve bilgi birikimi, onların metni yorumlamalarında önemli bir rol oynar. Bir kişi metindeki kelimelerin yüzde yüzünü anlaşılabilecek, anlama ile ilgili çıkarımlar ve yorumlar çok farklı anlayışlar üretebilir.

Okur ve Ozanın Kültürü Arasındaki Etkileşim

Başka bir kültürden bir edebi eseri anlarken, kişinin metni anlamasında ve takdir etmesinde çıkarımlar ve yorumlar yapabilmeye yeteneği daha da büyük bir rol oynar.

Sadece bazı kelimeler bilinmemekle kalmaz, yazarların metni yazarken yaptıkları öngörüler ve kavramlar okuyucuya sunulamaz.

Bir şiiri tekrar tekrar okurken şiiri hafızanızda saklarsanız bile, bu bir şiiri tam olarak anlamak ve takdir etmek yeterli olmayacaktır. Bir eseri anlamak ve takdir etmek, kavramların ve kelimelerin yeni durumlara nasıl aktarılabilirliği ile gösterilir.

Okurlar şiiri okumaya ve takdir etmeye başladıklarında, çeşitli yorumlama aşamalarından

geçerler. İlk aşama tanıma ve hatırlamadır. Okuyucular metnin sözcüklerini, fikirlerini, yapısını ve amacını tanımayı öğrendikçe deneyimlerini genişletirler. Bu aşamada, okuyucunun ozanın ne demek istediğini düşünmesi önemlidir. İkinci aşamada, okuyucular kültürel bağlamı keşfederler; yazarın üslubunu analiz eden, metnin yazıldığı dönemin toplumsal meselelerini ve olaylarını araştıran bu tür faaliyetler yoluyla okur, şiiri diğer şiirle de zihninde karşılaştırır.

Üçüncü aşamada okuyucular metne yanıt verirler; kendi yaşam deneyimlerini edebi metninkiyle nasıl ilişkilendireceklerini düşünürler. Bu süreç sırasında, üç tür etkileşim aynı anda gerçekleşir.

Araştırma Yoluyla Deneyimi Genişletme, Yazarın Kültürünü Keşfetmek, Şiire Toplu Cevap Verme.

Araştırma Yoluyla Deneyimi Genişletme

Bir metnin sözlerini anlamak için kişinin deneyimini genişletmenin bir yolu araştırma yapmaktır. Etkili araştırma, belirli bir soru veya amaç ile başlar. Okurların edebî bir metni anlamalarını artırmak için, yazarın sadece başyapıtın içeriği hakkında değil, aynı zamanda tekniği hakkında da verdiği kararları gözlemlemeleri gerekir. Aktif okuyucular, yazarın sözcük seçimi, metnin biçimi ve edebi araçların kullanımına ilişkin kararlarını inceleyecektir. Bu tür bir “işlem” aracılığıyla okuyucular, yazarın kültürü hakkında daha derin bir anlayış ve metinle daha yakın bir ilişki kurarlar.

Yazarın Kültürünü Keşfetmek

Kişi okuduğu şiirin mesajını gerçekten düşünüyorsa ve bu mesajın bir başkasından geldiğini fark etmesi gerekir. Bu ozanla etkileşimin ilk adımı oluşturur. Ozanların belirli bir amaçla söyledikleri ve belki de zamanlarının sosyal ve kültürel sorunlarına tepki gösterdiği fark edilmelidir.

Şiiri okurken kişiler kendilerine sorular sorarlar. Duyarlı şiir okuyucusu için soru dizisi şu şekilde olabilir: “Okuyucu olarak ozanla hangi değerleri, motivasyonu ve öncelikleri paylaşıyorum?”; “Nasıl farklıyız?”; Yazarın kültürel geçmişi, sözcük seçimi, edebi araçların kullanımı ve türle ilgili aldığı kararları ne ölçüde etkiliyor?” ve “Bu seçimler şiir

hakkında hissettiklerimi nasıl etkiler?”.

Edebiyatı anlamanın önündeki potansiyel bir engel, onun yaşıdır. Metni anlamak için yazarın değerlerini, önceliklerini ve motivasyonlarını belirlemek ve zamanı aşan ve insan deneyiminde ortak olan temaları bir şekilde kendi deneyimlerimizle ilişkilendirmek önemli hale gelir.

Şiire Toplu Cevap Verme.

Şiir ve deneyim arasındaki etkileşimi iletmenin belki de en doğal yolu diğer okuyucularla konuşmaktır. Güzel ve etkili bir şiir okuduktan sonra, okuyucular genellikle okuyucu başkalarına döner ve onlara şiiri okuyup okumadıklarını sorarlar. Okuyucuların deneyimleri ile edebi metinleri yorumlamaları arasındaki bağlantıları ve karşıtlıkları şiiri daha iyi anlamaya yardımcı olabilir. Başkalarının değerlendirmesi şiirle ilgili toplu bir cevap oluşturmaya yol açar.

II. Dörtlük:

Bentleri yık, çağlayıp taş

Büyük düşün, kendini aş

Uyan, nefsin ile savaş!

Ey Türk; titre, özüne dön!

“Ey Türk...!” seslenişi dördüncü mısradaki da olsa aslında Ozantürk, her kurduğu emir ifadesi ile; “Ey Türk, bentleri yık!”, “Ey Türk, çağlayıp taş!”, “Ey Türk, büyük düşün!”, “Ey Türk, kendini aş!”, , “Ey Türk, uyan”, Ey Türk nefsin ile savaş!” “Ey Türk, titer!”, ve “Ey Türk, özüne dön!” emir ve direktifleriyle hem kendini Türk hisseden bireyler hem de topyekün bütün Türk milletine hitap ediyor.

Evet, bu şiir aynı zamanda bir hitap, bir nutuk örneği ile karşımıza çıkıyor. Aynı Yedigöller’in Orhun Kitabelerinde ve Dede Korkut’un “Kitab-ı Dedem Korkut” adlı eserinde kullandığı üslupla karşı karşıyayız.

Ozanlar milletleri için önce kendilerini gerçekleştirmiş, yani kendi hayatında başarılarla ulaşmış sonra da kendini aşarak milleti için çalışmaya, milletinin dertleri ile hemhal olmaya, onlarla her an empatik ilişkiye girmeye soyunmuş erlerdir.

Artık Ozan, kendisinin şahsi hedef ve arzularına, gayelerine değil, bütün bir milletin dertlerine, meselelerine, ideallerine, gaye ve ülkülerine yönelmiş bir kişidir.

Onun zihninde kendini aşmışlık hali ile sadece Türk milletinin meselleri ve idealleri vardır. Türk milletinin dertleri ve bu dertleri ortadan kaldıracak çözüm arayışı vardır.

Ozan Türk bu şiirin her mısraında kurduğu emir cümlesi ile önce kendini gerçekleştirmiş, sonrada kendini aşmalarını umut ettiği Türk milletinin bireylerine ve topyekün Türk milletini bu inançla ve kaygıyla hitap eder, seslenir.

Ozan bu dörtlükte düşüncenin gücü üzerinde durur. Düşüncenin bir güç olarak tezahür etmesinin aşamaları var elbette. Büyük düşünen insan, düşüncesi uğruna önündeki engellere aldırış etmez, bentleri yıkar ve çağlayıp taşar.

Bu ahenk unsuru aslında insanın karlılığa attığı adımların bir yansımasıdır. İşte bir insanın düşüncenin gücüne ulaşabilmesi için gerekli olan merhalelere insan adım adım ilerlerken içinde bu ses tonunu bu sesin yarattığı kararlılığı hisseder. Peki, bir insanın düşüncenin gücüne ulaşabilmesi için gerekli olan merhaleler, nedir? Bu merhaleler: insanın kendini aşması, uyanıp nefsi ile savaşması ve titreyerek özüne dönmesi merhaleleridir. Şair düşüncesini şiirinde ahengi sağlamak için emir kipini kullanıyor. Aynı zamanda kafiyeler tunçlaşarak bu amacı perçinliyor. Düşünceyi güçlü kılan şey, kararlılık ve ateşleyici bir arzu ile birleştirmektir. Aslında düşünce belli bir kararlılığa ve arzuya sahipse gerçeğe dönüşebilir ete ve kemiğe bürünüp maddeleşebilir. Bir arzu veya düşünce zihinde ilk kez belirildiğinde insanın yüzünde peşinden gittiği her neyse o şeyi elde etmeye kararlı olduğunu gösteren bir ifade belirir. Birinin yüzüne baktığınızda bunu anlarsınız. Bir insan bütün geleceğini o düşünceye veriyorsa mutlaka o şeyi elde edecektir. Bir insan bir şeyi başarana kadar kafasına koyduğu şeyde direnmelidir. Bu şekilde kararlı bir davranış kesin olarak ana amaç olarak akla konan şeye yaklaşabilmek için önemlidir. Bir insan bir şey için gerçekten hazırsa bu onun görünüşüne de

yansır. İnsanlar kesin bir amaç edinse ve kendilerini tüketen bir saplantı haline gelene kadar bu amaca sahip çıksalar, insanın önünde hiçbir engel kalmaz ve fırsat ayağına gelir.

1. “(Ey Türk) Bentleri yık!” emri

Burada Ozantürk, (Ey Türk), bentleri yık!” emri ile “seni engelleyen her şeyi ve kendini tanı ve öncelikle kendini gerçekleştir”, demek istiyor. İnsanın en büyük zayıflığı “imkânsız sözcüğüyle tanışmasıyla başlar. Başarı, başarı bilinci olanlara gelir. Başarısızlık kesinlikle kendilerine kayıtsız bir şekilde başarısızlık bilinci geliştirme izni verenlere gelir. Aslında bu konuda deneyimler yaşamış olan ozanımız bize, zihin yapımızı başarısızlık bilincinden başarı bilincine dönüştürme sanatını öğrenmemiz için bize adeta ünlemin söz ahenk ve söz gücünden yararlanıyor.

Düşünce alışkanlıklarımız negatif varyantlarla doludur. Düşünce alışkanlıklarımız çoğunlukla, başarısızlık, acı çekme ve yenilgi odaklıdır. Başarının temel prensibi arzu ve ne istediğini bilmektir.

İngiliz şair W. Henley, “Ben kaderimin efendisiyim, ruhumun kaptanıyım” mısralarıyla düşüncelerimizi kontrol etme gücüne sahip olduğumuz için kaderimizin efendisi, ruhumuzun kaptanı olabileceğimizi vurguluyor. Evet, düşüncelerimiz gibi, kaderimizi ve ruhumuzu da biz kontrol etmeliyiz.

Bunun için düşünce âlemimizdeki “imkânsız” kelimesiyle olan tanışıklığımızdan bu yana hayatımıza, düşüncelerimize, kaderimize ve ruh gücümüze ördüğümüz bentleri öncelikle yıkmak gerek.

Aslında Ozantürk, “Bentleri yık, çağlayıp taş / Büyük düşün, kendini aş / Uyan, nefsin ile savaş! Ey Türk; titre, özüne dön!” derken: Hareket ettiğimiz, var olduğumuz dünyamızın içinde yüzdüğü semanın inanılmaz bir hızda titreşen bir tür enerji olduğundan; zihnimizde bulunan düşüncelerin doğasına kendini uyduran ve düşüncelerimizi onların fiziksel eş değerlerine dönüştürmek için bizi tabii yollarla etkileyen bir tür doğal güçle dolu olduğunu haber veriyor.

Ozan bize, bu muhteşem gerçeği söylerken neden kaderimizin efendisi, ruhumuzun kaptanı, düşüncelerimize yol vereni olmadığını vurguluyor. Peki, ozana göre bizim kaderimiz, ruhumuzu, düşüncelerimiz başkaları mı yönetip yönlendiriyor. Elbette bu sorunun cevabını yazının bütününde bulacaksınız, ancak ben kısaca bir soru sormak istiyorum: “Peki, sizce”.

Şair bize üstüne basa basa bu tabii gücün yıkıcı ve yapıcı düşünceler arasında ayrım yapmak için hiçbir girişimde bulunmadığını; bizi en az yıkıcılık, negatifik, üzerine düşüncelerimiz için sürekli harekete geçirmeğe sürüklediği hızla olumsuzluk üzerine düşüncelerimizi fiziksel realiteye dönüştürmeye sürüklediğimizi söylüyor.

Ozantürk adeta, Türk düşmanlarının çeşitli yollarla aşağılık kompleksi aşıladığı her konuda bize bir farkındalık yaratıyor. Eğer hayatımızda negatifik, başarısızlık ve imkânsızlık üzerine kurduğumuz cümleler fazlaysa, lütfen ozanımızın sözüne kulak vererek başkalarının ve sizin kurduğunuz bentleri yıkın!

Ozantürk, beyinlerimizin aklımızda, belleğimizin bilincimizin bir yerinde tuttuğu baskın düşüncelerin bir mıknaş gibi yaşamımızda rol oynadığını ve bu mıknaşların baskın düşüncelerimizin doğasıyla uyum sağlayan güçleri, insanları ve yaşam koşullarını bize doğru çektiği için alışkanlıklarımızı, negatifiklerimiz ve imkânsız kelimesini kullanma alışkanlığımızı bırakmak için bentleri yıkmalıyız.

Ozantürk “Çağdaş muasır medeniyetin en ön safında yer almasan önce” aklımız yeniden formatlamamız gerektiğini vurguluyor. Yoğun başarıma arzusu, hiçbir şeyi imkânsız görmeyen bir aklı, yufka yürekliliği kabul etmeyen bir ruh hali ve daima kazanma arzusuyla mıknaşlandığımızda karşımıza ne fırsatlar, yardımcı insanlar ve çıkacaktır.

O halde, her türlü kaderimiz üzerinde hâkimiyet kurmanın birinci sırrı, olumsuz inançları, imkânsız sözcüğü ile kurulmuş olan bentleri yıkmaktır.

2. “(Ey Türk) çağlayıp taş!” emri

İnsan yanlış yönde oluşturduğu bütün değerlerini

yıktıktan sonra doğru yönde ne kadar uzun süre çalışırsa başarıya o kadar yakın olacaktır. Ozantürk, hayallerine, istek ve arzularına, düşüncelerine inanan bir insanın sürekli olarak belirlediği amaç uğruna kendini engelleyen her şeyi yıkarak çağlayıp taşması gerektiğini ifade ederken “çağlayıp taşmak” emriyle çalışmanın sürekliliğini bize vurgular. Evet, insan amacı için sürekli çalışmalıdır. Sürekli çalışmak çağlayıp taşmaktır.

Elbette, doğrudan karar kılmış bir akılla geleceğe çağlayıp taşmak gerekir. Amaç bütün başarıların mihenk taşıdır. Bir insanın doğru saydığı amacı uğruna devamlı çalışması, çağlayıp taşması gerek. Güçlü devletler, amacı olan küçük devletler tarafından mağlup edilebilir. İnsan zihni düşünebildiği ve inanabildiği her şeyi başarabilir.

3. “(Ey Türk) Büyük düşünmek!” emri

Evet, hayattan büyük şeyler, büyük armağanlar isteyin ve onları size vermesi için hayatınızı yüreklendirin ve daima büyük düşünün. Büyük düşünmek bir alışkanlıktır. Büyük düşünmek, büyük amaçları, gaye ve ülkeleri sırtlanmaktır. Her Türk içinde bulunduğu insanlık âleminde büyük düşünmeli ve kendi varlığını devam ettiren Türklük ülkesi için büyük düşünerek hizmet etmelidir.

Bunun için büyük ve kesin amaç ve isteklerimizin olması gerek. Bunun için amacı “İstanbul fethetmek” olan Fatih gibi, çocukluk dönemindeki oyunlarına bile bu hedefi koymak ve bu hedeften asla dönmek ve bu amaç için sürekli çağlayıp taşmak gerek.

Büyük düşünmek, büyük amaç ve ideallere, ülkelere sahip olmak demektir.

Her insanın büyük düşüncelerine başarıyla ulaşabilmesi için önce bunu istemesi gerekir sonra da bunun için ödeyeceği bedelleri göze alması gerekir. Unutmayın hiçbir bedel ödenmeden bir şey elde edilemez. Büyük düşünürken yaşamınızda gerçekleşmesi istediğiniz amaçlar için kronolojik zaman dilimleri belirlemelisiniz. Arzu ve isteklerinizi gerçekleştirmek için ortaya bir stratejik plan koymanız gerekir. Şartlar hazır olsun ya da olmasın hemen bu planı uygulamaya

koymanız gerekir. Hedef ve amaçlarınızı belirleyip yazmalısınız. Hedef ve amaca ulaşmak için belirlediğiniz planı açıkça tarif etmeli ve büyük bunları bir kâğıda dökmelisiniz. Yazılı ifadelerinizi her gün okuyup hatırlamalısınız. Özelik uyumadan az önce.

Büyük düşünün, inanın eğer yapmayı düşündüğünüz şey doğru ise ona inanıyorsanız hemen gerekenleri yapın ama sürekli olarak, çağlayıp taşarak ve büyük düşünerek!

4. “(Ey Türk) kendini aş!” emri

Ozantürk “kendini aş” emri ve direktifi ile ne demek istiyor?

“Kendini aşmak” yani bir insanın kendini aşması için öncelikle kendini bu yaşamda gerçekleştirmiş olması gerekir. Kendini gerçekleştirme bireyin kendini ifade etmesi her yönü ile özünde var olan potansiyelini açığa çıkarması ve bu potansiyelini en mükemmel düzeyde kullanabilmesidir.

Bunun için de bir bireyi kendini tanıması gerekir ve kendini tanıyan bireyin yapmak istediği tüm kapasiteye sahip olabilmesi insanın kendini gerçekleştirmesidir.

Kendini gerçekleştiren bireyler kapasitesini tam olarak kullanan kişilerdir.

Kendini aşmışlık bireyin en son ihtiyaç evresini simgeler.

Kendini gerçekleştiren kişiler bir yere ait olma, köklü olma gibi duyguları kendilerinde yerleştirmişler ve sevgi ihtiyaçlarını karşılamışlardır, bu nedenle dostları vardır, sevildiklerini, seilmeyi bilirler aynı zamanda üretici, iyi huylu, kendi içlerinde ve başkalarıyla birlikte rahat olan kimselerdir.

Kendini gerçekleştirme sürecinde birey kişiler arası iletişimlerine dikkat eder, bu bireyler kendilerine ve dünyaya dair bilgiler edinirler, çevrelerindeki olayları daha iyi anlama ihtiyacı duyarlar ve bu yüzden insanlarla kişiler arası iletişimleri pozitifdir.

Kendini gerçekleştirme Kişisel potansiyelini gerçekleştirmek.

Bir üst boyutu olan kendini aşmışlık (self-transcendence) ise kişinin kendi potansiyelini aşıp

kendisinden öte kazanımlar elde etmesi olarak anlaşılır.

Diğer bir ifadeyle kişinin kendisinden beklenenin fazlasını vermesidir ve bireyin kendisinden öte çevreye ve sosyal hayata faydası olmasıdır.

Kendini gerçekleştirmede birey kendisi için yaşıyorsa, kendini aşmışlıkta ise artık kendi ve çevreyle ilgili olarak daha öteye gitmeye başlamasıdır.

Dünyaya açık olmak” başka bir deyişle, bireyin kendisinin dışında başkalarıyla iletişim kurmaya çalışması başkalarıyla pozitif ilişkiler gerçekleştirmesidir.

Kendini aşmış insanlar, güçlü karakter sahibi sorumlu liderler ve idareciler, olağanüstü iyi davranış sergileyen insanlardır.

Kendini aşmış kişiler, yaşamlarını bilgi ve deneyimlerle sürdürüp başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurabilmektedir.

Kendini gerçekleştirmiş insan kendisini kabullenirken, kendini aşmışlıkta ise artık başkalarını da kolay kabullenmişlik durumu görünmektedir.

Kendini aşmışlıkta birey sadece kendi sorunlarıyla ilgilenmez başkalarının sorunlarıyla da ilgilenmeye çalışır.

Bu bağlamda, kişiler arası iletişimlerinde daha derin bir tavır sergilerler ve sevecen ilişkiler kurmakta zorlanmazlar, çevresindeki her şeye büyük bir sevgi gösterir ve sempati duyarlar, insanlarla tutarlı ilişkiler geliştirirler ve yaşamlarını farklı boyutlarda sürdürebilirler, içten duygular sergileyip kolayca empati geliştirebilirler.

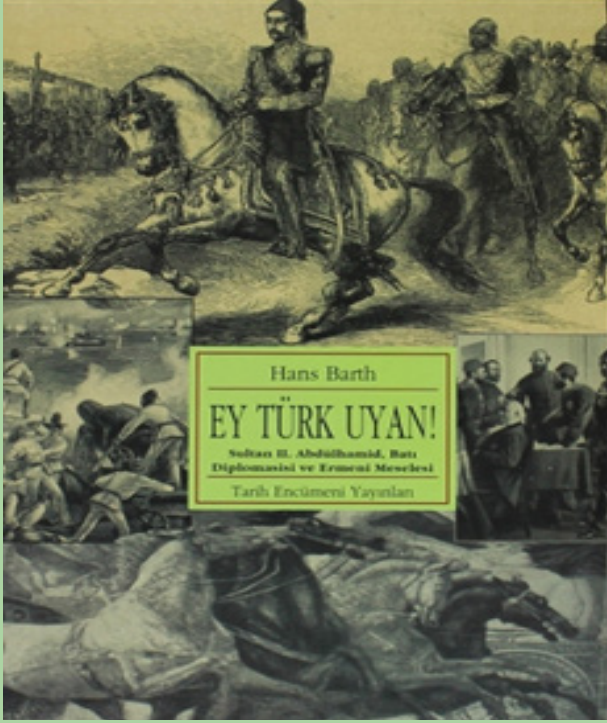
5. “(Ey Türk) uyan!” emri

Türk ulusunun zaman zaman siyasi ve sosyal olaylar karşısında ilgisiz kaldığı, uyduğu ve uyuduğu, aydınlarca bir şekilde dile getirilmiş, hatırlatılmıştır.

Ulusal birliği ve millet hayatını tehlikeye atan yabancı propagandalara kanma ve karşılaşılan siyasi ve sosyal olaylar karşısında milletin tepkisiz kalmasından şikayet, birçok Türk şair ve yazarını birleştiren ortak bir noktadır.

M.S. 8. yüzyılda tarihlenen Orhun Kitabeleri ve burada Türk milletine yapılan tavsiyeler ve öğütler, daha önce karşılaştığı ve bir mücadele sonunda kurtulduğu eski günlere, olaylara, hatalara dönmemesi içindir. Yani Orhun Kitabeleri'nde de Türk milleti uyanık olmaya davet edilmektedir.

Ayrıca aşağıdaki eserler de ozan tarafıncdan hatırlanmış olabilir, bunlar:

Hans Barth "Ey Türk Uyan" adlı eseri: 1896-1898 tarihlerinde Romada iki defa basılan bu eserin basılış tarihlerine baktığımızda, 19. asrın sonlarında Türk-Alman münasebetlerinin canlandığı, Prusyalı danışman subayların Türk ordusunda reformcu olarak görev aldığı, Almanların Türk insanını yakından tanıma fırsatı bulduğu bir devrin eseri olduğu görülmektedir. Türk yapısını, Türk askerini, Türk insanını, Türk Tarihini, sanat ve edebiyatını, Türk ülkesini yakından tanıyan Dr. Hans Barth, eserinde objektif bir davranışla müşâhedelerini kaleme almış, doğruyu tespit ederek, asil Türk Milletinin, Batının tahrikiyle gerçekleşen hak etmediği bir Ermeni iftira ve saldırısına maruz kaldığını daha o zamandan haykırmişti. Savunmamız ve üzerinde dikkatle durmamız gereken meselelerin, bir batılı tarafından görülüp kaleme alınması eseri daha da

ilginç kılmaktadır.

Mehmet Emin Yurdakul: **Ey Türk Uyan** , Nizamettin Nazif Tepedenlioğlu: **Bir Millet Uyanıyor**, Mehmet Âkif Ersoy: Safahat "**Uyan**". Kâzım Nami Duru: **Uyanış**, İbrahim Hilmi Çığırcaçan: **Türkiye Uyan!**, Abdullah Cevdet: **Uyanınız! Uyanınız!**, Ömer Seyfettin: "**Uyan Şark**" (Şiir),

أى تورك اويان!

أى قارداشلر! اويانك :
شو توركلر چان وىرك !
هپ آرپلر تورانك !
توران ايلي توركلرك !!

أى ملتم ! سن بوندىن تمام بش بىك يىل اول
آلتايلردە ياشاركن ،
تاكرىك سكايدىكه : «أى تورك عرقى، بو يردن
گونشله سوزولن قارتال گي اوچ ، يوكسل !
سنگ هر بر قمتى . ام ايديجي آللك
بوتون مغرود باشله يىلديريلر ساچاق :
سكا چىنك، ايرانك، هندك، مصرك ، هريرك
أر ايستين تخلىرى قوللرني آچاق .»

Ey kardaşlar uyanın,
Şu Türklük'e can verin;
Hep arılar kovanın;
Turan-ili Türklerin!

Ey milletim! Sen bundan tamam beş bin yıl evvel
Altaylar'da yaşarken
Tanrı'n sana dedi ki, "Ey Türk ırkı, bu yerden
"Güneşlere süzülen kartal gibi uç, yüksel!
Senin her bir kuvveti râm edici ellerin
Bütün mağrur başlara yıldırımlar saçacak;
Sana Çin'in, İran'ın, Hind'in, Mısır'ın, her yerin
Er isteyen tahtları kollarını açacak!"

سن بوسىك اوكىندە روزگارگى طولاشدىك ؛
 سرت يەسى دىكىلن آرسلان گى صاواشدىك .
 ايلك فيللىرى طانيان
 ياشلى آلپلر ، قافقاسلر ..
 طوفانلرلە حايقيران
 اُسكى نىللىر ، آراسلر
 سنك گى بر يىگىت و بر اولو ملتى
 انسان اوغلو طوغدوغى كوندن برى گورمەدى .
 سن هر ىردە فتوحات توركولرى چاغىردىك ؛
 قارا خانلر ، اوغوزلر ،
 آتيلالر ، جنگىزلر ، تيمورلنكلر ، ياووزلر
 سنك گەنىش گوكسكى قابارتدىران اجدادىك .
 سن توغىكى دىكىدىكىك اوج دىنيانك اوستىدە
 بياض ، سياه عىرقلر ك دىلارندە آگىدىك ؛
 شرقك ، غربك يوزلرجه پوتلرنيك اوكىندە
 قىلىچ ايله قالقانك بر تاگرىسى طانىلدىك .

Sen bu sesin önünde rüzgâr gibi dolaştın;
 Sert yelesi dikilen arslan gibi savaştın.

İlk filleri tanıyan
 Yaşlı Alpler, Kafkaslar...
 Tufanlarla çağlayan
 Eski Niller, Araslar

Senin gibi bir yiğit ve bir ulu milleti
 İnsan-oğlu doğduğu gündenberi görmedi.

Sen her yerde fütûhat türkûleri çağırдың;
 Kara Hanlar, Oğuzlar,
 Attilalar, Cengizler, Timurlenkler, Yavuzlar
 Senin geniş göğsünü kabarttıran ecdâdın.
 Sen tuğunu diktığın üç dünyânın üstünde
 Beyaz, siyah ırkların dillerinde anıldın;
 Şark'ın, Garb'ın yüzlerce putlarının önünde
 Kılıç ile kalkanın bir Tanrı'sı tanındın.

تاختلر يىقدىك ؛ لىكن سن محرابلرە قول گىردىك ؛
 تاجلر آلدىك ؛ لىكن سن ملترە حق وىردىك .
 سىندە قانلى ميدانە
 بر ياقىچى آتشدىك ؛
 لىكن باشقا زمانە
 اىصىتىچى گونشدىك ؛
 طوبراغىكە نە وحشى انكىزىسيون پنچەسى ،
 نەدە آھلى ، فریادلى سن بارتلى گىجەسى !
 سنك رۇياك يالگىز ملك فتح ايله مك دەكلدى ؛
 سگا علمك ، حكمتك ..
 سگا عقلك ، منطقك .. سگا شعرك ، صنعتك
 بوتون يوجە سوزلرى ، طاقلرى دە اگىدى .
 سنك هر بر كروانك اصفهاندىن ، پكىندىن
 انجىلردن دەكرلى متاعلرى طاشىردى ؛
 قورقونچ شوې چولدىن ، اسكندىرك سىندىن
 فكىرى ، دىنى ، هر شىشى سنك گوجك اشىردى .

Tahtlar yıktın; lâkin sen mihrâblara kol gerdin;
 Taclar aldın; lâkin sen milletlere hak verdin.

Sen de kanlı meydanda
 Bir yakıcı ateştin;
 Lâkin başka zamanda
 Isıtıcı güneştin;

Toprağında ne zâlim engizisyon pençesi,
 Ne de kanlı, mâtemli Saint-Barthelemy gecesi!..

Senin ru'yan yalnız mülk fethetmek değildi;
 Sana ilmin, hikmetin..
 Sana aklın, mantıkın.. Sana şîrin, san'atın
 Bütün mağrur surları, takları da eğildi.
 Senin herbir kervanın İsfahan'dan, Pekin'den
 İncilerden değerli metâ'ları taşırdı;
 Korkunç Gobi-çölü'nden, İskender'in seddinden
 Fikri, dini, her şeyi senin gücün aşırđı.

سن دنيابه اغلاب بوخومنى سربىندك ؛
 ترقيك چيقتىجىسى، حصادچىسى ھېسندك .
 سىڭ بويوك فارابىك ،
 ابن سىناڭ ، مولاناڭ ،
 زمخشرىك، بخارىك . .
 داھا بر چوق علماك
 نعصبه، وحشته، جھلە [قارشى طوردىلر ؛] جىر بىروردە اورودىر ؛
 محمدك يوردىدە مەدىت قوردىلر .

سن ايدك كەشرفدە بر تورك دىياسى ياراتدك ؛
 اونى آتون قەلر ،
 كوك چىنلى مىھرابلر ، ايشلەمەلى تىرەلر ،
 مدرەسلەر، چشمەلر ، كوپرولرلە دوناتدك .
 سىڭ يالگىز اورخونك، سىرقىدك، طورفانك
 ناسىل بويوك برملت اولدوغىكى آكلاتىر ؛
 بوایلارك ھر طائىنى ، ھردىوارى تورانك
 ياشادىنى شىرفلى عىصرلى بارلاتىر ؛

Sen dünyâya inkilâb tohumları serpendin;
 Terâkkinin çiftçisi, hasatçısı hep sendin.

Senin büyük Fârâbî'n,
 İbn Sînâ'n, Mevlânâ'n,
 Zemahşerî'n, Buhârî'n,
 Daha birçok ulemân

Taassuba, vahşete, cehle yumruk urdular;
 Muhammed'in yurdunda medeniyet kurdular.

Sen idin ki Şark'ta bir Türk dünyâsı yarattın;
 Onu altun kubbeler
 Gök-çinili mihrablar, işlemeli türbeler,
 Medreseler, çeşmeler, köprülerle donattın.
 Senin yalnız Orhun'un, Semerkand'm, Turfan'ın
 Nasıl büyük bir millet olduğunu anlatır;
 Bu illerin her taşı, her divarı Turan'ın
 Yaşadığı şerefli asırları parlatır.

كۆستە، ىر كە مەدىنى اماندىنك يالاندەر ؛
 سىبايالكىز: « دەمىرال » دىنىلمەسى ھېتاندەر .
 بىچەك كىچى قافاك دە
 اىلىكىكىندىن اوستوندەر ؛
 عشقك قادار ذكالك دە
 مەدىت اىچوندەر .
 سن طوغمامش اولسايدك، دىيا كرى قالىردى ؛
 كوك قەنك آلتدە ھىرى ياس آلېردى .

Gösterir ki medenî olmadığın yalandır;
 Sana yalnız, “Demir el” denilmesi bühtandır.

Pençen gibi kafan da
 İlinkinden üstündür;
 Aşkın kadar zekân da
 Medeniyet içindir.

Sen doğmamış olsaydın, dünyâ geri kalırdı;
 Gök-kubbenin altında her yeri yas alırdı.
 (.....)

6. “(Ey Türk) nefsin ile savaş”emri

Ozantürk, nefis ile savaşmak emri ile Türk İslam akidesini telmih eder. “Nefs” kelimesi ile “savaşmak” fiili her zaman beraber kullanılmıştır. Arapça “cehd” kelimesi “çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma” anlamında kullanılan bir kelime. Bu kelime nefis kavramı ile birlikte anılır.

“جَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ” Allah'ın rızası uğrunda gerektiği gibi cihad ediniz (Hacc, 22/78)”

“وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ” Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihad ediniz.(Tevbe, 9/41)”

Nefs kelimesi, “Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği” tasavvuf ehli “nefis” kelimesi ile kulun sahip olduğu bozuk sıfatları ve kötüleneren ahlâk ve filleri kastederler. Kulun “kötü, beğenilmeyen, bayağı ve hayvânî arzuları, huy ve filleri, kibir , gazap, kin, haset, hırs, tahammülsüzlük, hasislik, dedikodu, şehvet, ihtiras, hevâ vü heves” gibi zaaflarının merkezi

olarak nefis görülür. Nefsin sahip olduğu kötü sıfatlarının tezkiye edilerek ıslah edilmesi esası üzerinde durulur.

Nefs kelimesi bazen dünya anlamında da kullanılır. Bu nedenle nefis ile savaş insanın kendi benliği ile berber dünya ile savaşı da ifade eder.

Bâyezid-i Bistâmî, “On iki yıl nefsimi örste dövdüm; beş sene kalbimi ayna gibi cilaladım; bir sene de, bu nefsim ile kalbim arasından baktım, belimde açıkça zünnârı gördüm. Bunun üzerine beş yıl daha gayret sarf ettim, keşfim açıldı. Mahlûka baktım, onları ölümüm olarak gördüm. Onların üzerine dört yıl tekbir (beyaz, siyah, kırmızı, sarı ölüm) alarak cenaze namazlarını kıldım. İşte nefsin mücâhede yolculuğu budur.” (Kuşeyrî, 2013: 252)

Sûfiler mücâhede yolunda, beyaz, siyah, kızıl ve yeşil olmak üzere dört çeşit ölümden söz etmişlerdir. Kırmızı ölüm, şehvetin ölümü (hırsların ve ihtirasların), beyaz iştahın ölümü, yeşil ölüm kalbi örten giysileri atabilmek (makam, şöhret vs.), eza ve cefaya tahammül ise siyah ölümdür. Metafizik çerçevede gerçekleşen bu ölümlerin akabinde yaşanan her bir dirilişin de yeni bir cihadın habercisi olduğu söylenebilir. Zirâ kalbi Allah (cc)’tan perdeleyecek olan örtülerin sayısı yapılan bu cihadlar vasıtası ile kaldırılabilir.

Mücâhede ile nefsin tezkiye edilmesi maksat, onu hayattan koparmak değil, dünya ile âhret arasında bir köprü niteliği kazandırıp, varoluşunun sırrını tattırabilmektir. Kuldan istenen de nefsinin yok etmesi değil, onu aşırılıklarından sakındırıp arzu ve eğilimlerini, şeriatın, yani Kur’ân ve Sünnet’in çizmiş olduğu sınırlar çerçevesinde terbiye edebilmesidir. (Topbaş, 2002: 113)

“Atvâr-ı seb’a” sebilen nefsi yedi mertebesi: Nefs-i Emmâre, Nefs-i Levvâme, Nefs-i Mülhime, Nefs-i Mutmainne, Nefs-i Râziye, Nefs-i Marziye, Nefs-i Kâmile makamlarından oluşur.

Nefsin, kötü sıfatlarından arındırılıp rûhun ilâhî sıfatlarıyla tazyin edilmesi için yedi mertebeden geçmesi gerekmektedir.

Nefs-i Emmâre: emredici nefis anlamına gelir. Bedenî tabiata meyleden; hissî lezzet ve şehvetleri emreden; kalbi süflî tarafa çeken nefistir. Nefs-i levvâme: kınayıcı nefis anlamına gelir. Bu aşamada

nefis, nefis-i emmârenin bir miktar ıslah olmuş halidir. Bir parça kalbin nûru ile nûrlanmış, o nûr ölçüsünde uyanıklık kazanmış olan nefistir. Nefs-i Mülhime: Bu mertebede iyileşme belirtileri söz konusudur. Artık nefis, sevabını ve günahını Allah (cc)’ın yardımı ile bilmektedir; bu sebeple, O’ndan gayri her şeyden uzaklaşır. Halkı terk edip Hakk’a yaklaşır. Nefs-i Mutmainne: Nefsin, bu mertebeye kadar olan amelleri taklit olarak kabul edilirken, nefis-i mutmainnede bunlar taklitten tahkike dönüşür.”. Şehvetlere karşı koyabilme vesilesiyle kalbin sükûnete erdiği mertebedir. Nefs-i Râziye: Arapçada râzı olan, hoşnut kalan nefis anlamına gelmektedir. Bu durumdaki nefis kendi irâdesinden vazgeçip Hakk’ın irâdesine tabî olduğundan şikâyet etmeyi de terk etmiştir. Nefs-i Marziyye: Arapça, hoşnut olunan nefis, kendisinden râzı olunan nefis anlamına gelir. Nefsin altıncı bu mertebesinde, beşerî istekler terk edilip ve güzel ahlâka kavuşulmuştur. Kul, bu mertebede insanları sırf Allah (cc) için seven, hassas, ince düşünceli, nefis muhâsesini en iyi şekilde yapan biridir. Bir önceki mertebeye göre nûrun daha fazla, karanlığın daha az olduğu nefistir. Nefs-i Kâmile: Arapçada olgun nefis anlamına gelmektedir. Seyr u sülûkun son evresini oluşturan bu mertebe, Kur’ân’da; “Nefsinin temizleyen kurtuluşa ermiştir.” âyetiyle işaret edilmiştir.

“Cihad”, “mücâhede”, “mücahid”, “müctehid” ve “ehl-i ictihad” denilince böyle bir savaş yürüten sâlik anlaşılır. İnsanın en azılı düşmanı nefsi olduğuna göre , nefse karşı verilen savaşa büyük cihad (cihâd-ı ekber)dır.

Nefs, insana daim kötülüğü emreden bir iç düşmandır. Bundan dolayı da insan nefisine karşı amansız bir savaşım vermelidir.

Nefs ile savaşta başarılı olmak ve nefsi terbiye etmek ancak Allah’ın kudret ve inayetiyle mümkündür. bu düşünceden hareketle kulun nedenle nefsinin ıslahı için Rabbimizle her an dua ve niyaz ve murakâbe hâlinde olmamız gerekir.

7. “Ey Türk; titre, özüne dön!” emri

(Bkz. Nehmet Bilgehan, (2020). “Gönül

Dilimizin Mimarı Ozantürk’ün

‘Öze Çağrı Şiirindeki Kavramlar ve

Bağlamları'(1)" Erciyes Dergisi, Nisan sayı:507,
Kayseri: www.erciyesdergisi.com.tr.

Kaynaklar

Durbilmez, Bayram (2021). Ç/ağlayan S/özler: Öze Dönüş, Ankara:1. Baskı, uzun Dijital Matbaa, Sonçağ Yay., İkinci basım. Assmann, Jan, (2015), Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Abdülkerim Kuşeyrî, (2013). Kuşeyrî Risâlesi (Sûfîlerin İnanç ve Ahlâkları), ter. Dilaver Selvî, , İstanbul: Semerkand Yayınları .

Osman Nûri Topbaş, (2002). İmândan İhsâna Tasavvuf, , İstanbul: Erkam Yayınları 2002, s.113

Murat, İslamoğlu, (2016). İmam-I Gazali'de Nefsin Mertebeleri. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Aşkar, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri (Tasavvuf), Anabilim Dalı.

NECİP'İN AĞIDI

Necip'in devesi gelir üzümden
Ağlayı ağlayı oldum gözümden
Söyle derim de söylemez
Necip hamaylisini takmış boynuna
Asla ölüm getirmez annına
Necip söyle derim de söylemez
Bileydim o ağıla varmazdım
Varırsam da anam gafil durmazdım
Gafilin avlandım bir Kara Necip
Ağ yokuş tepesini geceden geçtim
Ecel şerbetini dünden içtim
Silahsız, bıçaksız çok gafil düşüm
Gafilin avlandım kime ne
İkbal Hanım'ın Ağıdı
Amarat'ın dağı meşe
Kanlar akar hilal kaşa
Necip'imi vuranların
Kolları dirseğinden düşe
Amarat'tan kar geliyor
Teslim olmak zor geliyor
Teslim olduğumu aramıyorum
Namusuma ar geliyor
Oyrak yoldan aşkırdılar yolumu

Büke büke kırdılar kolumu
Ağılın içi dolu koyun
Çobanlardan olmuş oyun
Muhtarın odası poyraza karşı?
Sorarsan Zerezekli İkbal Hanım?
Çektik kamayı çıkmadı
Kırık kollar kalkmadı
Enişttesi bakmadı

NECİP'İN TÜRKÜSÜ

Yolumuz Karakaya yolundan aşar
Eceller yetince tedbirler şaşar
Yağmur yağıp kar geliyor
Teslim olmak bana zor geliyor
İmaret Dağı da meşeli yazı
Ağıla tıkıyorlar körpeli kuzu
İmaret Dağı da karlı taşlı
Kimlere de yâr oluyon hey bağı başlı
Kızılırmak durulur mu
Taze fidan kırılır mı
Kâfir misin kâfir çoban
Yiğit uyurken vurulur mu
Çektim kamayı çıkmıyor
Kırılmış kollarım kalkmıyor
Yaralanmış İkbal Hanım
Zâr edip ağlıyor
Taş tarladan aştık da görünür bağlar
Kimisi dövünür ah çeker ağlar
Kanlı çaya ekdim büber
Mevlam hiç vermesin keder
Ekin tarlanın firezi aştı atlının birezi

Ağılarda ardıç var mıydı
Bastığın yer kar mıydı
Boğazına ip atarken
İkbal hanım sağ mıydı
Kayseri'de Rauf Paşa
Hükmediyor baştan başa
Necip'imi seyrettiler
Kara bıyık, hilal kaşa
Kara şalvar bacağında
Beşli martin kucağında
Böyle yiğit türememiş
Kazanbaşlar ocağında

Mehmet GÖNEN

Yazıya başlık olarak seçtiğimiz mısra “Ebu'l-Feth, Çağ Açan Hükümdar, Kayser-i Rûm” olarak adlandırılan VII. Osmanlı sultanı, Fatih Sultan Mehmet'e (Avnî) (ö.1481) ait. Ahmet Paşa'ya (ö.1496) ait benzer mısralı bir murabba da var. Her iki şiirde de gönüle sitem söz konusudur. Gönül serkeştir, söz dinlemez bundan dolayı âşığı rûsvâ eder.

Amacımız yukarıdaki şiirleri şerh veya mukayese etmek değil. Gönül kavramının Dîvân şairleri tarafından nasıl ele alındığını örnekleriyle değerlendirmektir. İncelememizde “gönül”ün şiirlerde geçen özellikle Arapçadaki “kalp” ve Farsçadaki “dil” karşılıklarına yer vermedik. Salt gönül kullanımı üzerinde durduk.

Yazımızda kaynak olarak esas alacağımız çalışma Prof. Dr. Yekta Saraç'ın 2017 yılında 2. baskısı yapılan Dîvân Şiirinden Seçmeler adlı eseri olacaktır.

Öncelikler kitap hakkında şu istatistiksel bilgileri verelim. Çalışmada 14-19. yüzyıllar arasında Klasik Türk Şiiri sahasında ürün veren 76 şairden örnekler alınmış. Eserde, seçme beyitleri dâhil edip farklı nazım şekillerini de mısra bazında hesaplarsak toplam 1906 mısra yer alıyor. Bu

şiirlerin 41 mısraında “gönül” kelimesi geçiyor.

Klasik Türk Şiiri sahasında ilk örneklerin Hoca Dehhanî'ye (13.yy) ait olduğu kabul edilmektedir. Aşağıdaki örnekte sâkî, sunduğu kadehle aşığın gönlünü şâd eder; bundan dolayı onun da gönlü şâd olmalıdır:

Bir kadehle bizi sâkî gamdan âzâd eyledi
Şâd olsun gönlü onun gönlümü şâd eyledi
Nedim'de (ö.1730) aşk kadehini sunan bu kez gönüldür:

Peymâne-i muhabbeti sundun Nedîme çün
Lutfeyle câmı bâri biraz kansın ey gönül
Sevgilinin mekânı gönüldür. Gönül saray, sevgili o sarayın hükümdarıdır. Ondan başkası, o mahalde bulunmamalıdır.

Ahmed-i Dâî (15.yy) sevgilinin bir gün gelip misafir olması ümidiyle gönül evinden bütün yabancıları çıkarır:

Ağyârı sürüp gönlüm evin halvet edindim
Tâ kim gele ol yâr ana mihmân ola bir gün

Aşk ve ıstırap şairi Fuzûlî (ö.1556) sevgili ne kadar zalim olursa olsun gönül tahtında ondan başka sultan istemez. Bunun için Allah'a yalvarır:

Dimen kim adli yoh yâ zulmü çoh her hâl ile olsa
Gönül tahtına ondan özge sultân olmasın yâ Rab

Gönül, aynı zamanda ülkedir. Necatî Bey (ö.1509), sevgilinin Mısır ülkesini andıran güzelliğinin harap olması haberini güvercinlerle duyurur:

Şâm-ı zülfünle gönül Mısır harâb oldu diyü
Sana ilette kebûter haberi döne döne

Gönül, sevgiliden bir dem ayrı kalmayı düşünmez.
Fatih Sultan Mehmet'e (Avnî) (ö.1481), toprakla
karişip toz gibi sağa sola savrulmasına karşın
yine de sevgilinin yolunun toprağından ayrılmak
istemeyen bir gönülden söz eder:

Hâksâr olup hevâ ile gubâr olan gönül

Hâk-i râh-ı yârdan bir dem özün dûr istemez

Revânî (ö.1524), vâizin nasihatlerini dinlemek
ister. Ancak gel gör ki şaraptan ve sevgiliden
vazgeçmeyen gönüle karşı elinden bir şey
gelmemektedir:

Vaz gelmez nâsihâ gönlüm mey ü mahbûbdan

Ben tutardım pendini olsa elimde ihtiyâr

Gönül, sevgili konusunda o kadar pervâsız, o
kadar gözü karadır ki ecel bile onu sevgilinin güzel
yüzü ve siyah saçlarından alıkoyamaz. Yine burada
sözü Fuzûlî'ye bırakalım:

Gönül yetdi ecel zevk-i ruh-ı dildâr yetmez mi

Ağardı mûy-ı ser sevdâ-yı zülf-i yâr yetmez mi

Fuzûlî'ye ait başka bir şiirde gönül bir kuşa
benzetilir. Bu kuşun yuvası sevgilinin dağınık
saçlarının arasındadır. Dolayısıyla sevgili nereye
gitse aşğın gönlü de onunla beraber gidecek,
böylece ondan ayrılık söz konusu olmayacaktır:

Âşiyân-ı murg-i dil zülf-i perîşânındadır
Kande olsan ey perî gönlüm senin yanındadır

Yazımızın başlığında kullandığımız Fatih Sultan
Mehmet'e ait muhammeste - Muhammes aynı
vezinde beşer dizelik bendlerden oluşan nazım
şeklidir- gönül şu özellikleriyle anlatılır:

a) Söz dinlemez:

Sevdin ol dilberi söz eslemedin vây gönül

b) Aleme rüsvâ olmuştur:

Eyledin kendüzünü âleme rüsvây gönül

c) Zulme uğrayandır:

Sana cevr eylemede kılmaz o pervây gönül

d) Zulme uğrar fakat buna sabredemez:

Cevre sabr eyleyemezsin nideyin hây gönül

e) Acınacak haledir:

Gönül eyvây gönül vây gönül eyvây gönül

Hayâlî'de (ö.1556) gönül, herkes terk ettiği halde
sevgiliden ayrılmayan bir dîvânedir:

Onu hoş tut garîbindir efendim işte biz gittik

Gönül derler ser-i kûyunda bir Dîvânemiz kaldı

Şeyh Galib'de (ö.1799) gönül, şevkin yani şiddetli
aşk arzusunun dîvânesidir:

Aşk bir şem'i ilâhîdir benim pervânesi
Şevk bir zencîrdir gönlüm onun dîvânesi

Yahya Bey'de (ö.1582) yine gönül deli olarak
adlandırılır. Deli gönül vîrânedir; şair dünyanın,
canın ve ayrılığında onun gibi harap olmasını ister:

Dâr-ı dünyâ deli gönlüm gibi vîrân olsa
Ne cihân olsa ne cân olsa ne hicrân olsa

Aşğın başına bunca bela açan, onu dertten derde
salan, bin bir türlü sıkıntıya gark eden gönülden
şikâyet olmaz mı? Elbette olur. Yazımızı Nev'i'nin
(ö.1599) mısralarıyla sonlandıralım:

Belâ dildir ol dildâr elinden dâdımız yoktur

Gönüldendir şikâyet kimseden feryâdımız yoktur

ELVADA DOSTUM

Acılar yüreğimde kat kat
Çözemedim be çözülmüyor
Bu dünyadan almadan murat
Gezemedim be gezilmiyor
Zor imiş gardaşın acısı
Anam gardaş, ağlar bacısı
Saf tuttu hocası hacısı
Kızamadım be kızılmıyor
Ecel gelir ise cihane
Derler baş ağrısı bahane
Bilmem ne yazayım daha ne
Süzemedim be süzülmüyor
Durdu kaldı hayat tekeri
Daha var evde iki bekarı
Kâh aşağı kâhi yukarı
Kazamadım be kazılmıyor
Hiç kırmadın üzmedin bizi
Böyle imiş anında yazı
Şahinim bitmez bu sızı
Yazamadım be yazılmıyor

Mehmet ŞAHİN

BİR SALKIM KORUK

Aysel MASMANACI BEŞOĞLU

Taş yapılı eski Kilis evleri sağlamlığı, yazın sıcaklığını, kışın soğuşunu pek fazla iletmeyen kalın taş duvarlarla örülü şehrin içinde kale gibi gökyüzüne bir eda ile yükselirler. Havış dediğimiz kocaman bahçesinde envay türlü çiçekleri ve meyva ağaçları, ya bir fiskiyeli süs havuzunun ya da havışın orta yerindeki kuyunun etrafını süslerdi. Bir de bu güzellikleri zümrüt yeşili yapraklarıyla gökyüzünün maviliğine kucak açan bir üzüm asmamız vardı. Bahar aylarında kundak gibi sallanan koruk, yazın sonlarına doğru üzümleşen bu salkımlardan hem biz, hem de kuşlar yiyerek nasiplerini alırlardı. İkinci çayının yanı sıra komşu kızları ile asmanın korkularının suyundan kısır yapardım. Bazen de derin bir kabın içine yıkanmış koruk tanelerini tuz, pul biber ve kuru nane boca ederek ve üzerini temiz bir tülbent parçasıyla kapatır hızlıca salları korukların ezilmesinden oluşmuş teleme dediğimiz koruk aromalı o enfes koruk tanelerini ağzımızı gözümüzü buruşturarak atıştırırdık.

Babamın Hicaz' da vefatından sonra evin bir bölümünün üstünü yaptırım. annemle üst kata

taşındık. Alt katı da kiraya verdik. Kiracımız köyden Kilis' e göçmüş yeni evli bir çiftti. Köyde tarla ve bostanla uğraşmaktan bıkmış olmaları ki bahçedeki ağaçları ve çiçekleri düzenli olarak sulamıyorlardı. Her gün menekşelerin, güllerin, hanım ellerinin, ortancaların boyunlarını büküp solup sararmaya yüz tuttuklarını esfle görüyor ve çok üzülüyordum . Oysa gerek annem, gerekse ben onlara gözümüz gibi bakıyorduk. Onlar evimizin güzellikleri ve neşesiydi. Sonunda kiracıdan izin alarak onları suluyor, sararan yapraklarını ayıklıyor, okşayıp seviyordum.

Sonbahar'da okullar açılınca öğretmenlik yaptığım köye gidiyordum. Köye annem de benimle beraber gelip yanımda kalıyordu. Sömestr tatilinde eve geldiğimde mutfak penceresinden asmamızın kökünden biçildiğini görünce sanki benim de kolumun omzumdan kopartılmış gibi acıyla sarsıldım.. . Aşağıya inip zile bastım. Kiracı kadın kapıyı açınca izin isteyerek bahçeye daldım. O güzelim asmanın yerinde yeller esiyordu. Çok sinirlenmeme rağmen sakin olmaya çalışarak:

_ Neden bu asmayı biçtiniz, size ne zararı vardı?

“Amaaaan... kökü kurusun! her gün dökülen yapraklarını süpürmeden belim kırılıydı. Kestik kurtulduk işte!

_ Peki sen o asmanın kaç yılda yetiştiğini biliyor musun? Benim ona verdiğim emeklerimi? haaa!!!

“ Midam ağacın, çiçeyin beeyyle gıymatlımış ne'dim gele sen süpüreyding!

_ Bu evin bahçeli bir ev olduğunu bile bile kiraladınız ama, madem öyle tutmayacaktınız. Bakıp büyüteceğinize kesip atmak kolay geliyor size tabii..

Gözyaşlarım akmak üzereydi. Yavrusunu yitirmiş bir ananın yüreği kadar içim acıyordu. Ne desem ne söylesem bu kadının cehaleti karşısında kifayetsiz kalıyordu.

Allah' tan asmanın kökünde yakın bir yerinden bileğim kalınlığında bir kısmı kalmıştı. Yukarıdan bir kalın sicim indirerek gövdesine sardım

yukarıdaki su borusuna bağladım. Annem benim kadar sakin olamadı. Pencereden kiracıya biteviye “ Allah sizin de kökünüz kömeciniz kurusun” diye beddualar saydırmaya başladı. O’ nu zor susturdum, sakinleştirdim. Halen : “ Defolun çıkın gidin evimden diye bağıryordu. Çıkmadılar tabii... Şehrin göbeğinde böyle bir ev bulmak imkansızdı.

Aradan iki yıl geçti... Asmanın kolundan fişkırان filizler üst kattaki çardağı sarmaya başladılar. Bu arada iki günde inip ağaçları, çiçekleri sulayıp bakımını yapıyordum. İri salkımlı korukların suyunu çıkarıyor bir iki şişe komşulara da veriyordum . Tabi kiracımıza da...

Bir akşam üstü kapı çaldı. Açtım. Gelen kiracımız Hüseyin idi. Yüzünde gizlemeye çalıştığı utanç ve iki elinin avuçlarını ovmasından söylemeye çekindiği bir şeylerin olduğunu hissederek :

-Buyurun Hüseyin Bey, bir şey mi diyeceksiniz?

“Hocam dedi sıkılarak... Bizim arvat bir salkım koruk istey gecenin bu vaktında . Koruk da koruk diye dutturdu. Habar anlamey bir türlü...

Şaşkın şaşkın yüzüne baktım.

- Koruk mu istiyor?

“ Heeee ... Ellaam (galiba) aş eriymiş!!! “

Söylenecek çok şey vardı. Lakin sözün bittiği yer o an olsagerek!!!

ÖZLEDİM

(Bu şiiri Şeref’ciğim için ç/aldım.)

Akşam döner çoban, iti peşinde
Sığır karşılardık köyün dışında
Eşek seğirtirdik harman başında
Toza bulandığım yolu özledim
Kızanın bağından üzüm çalardık
Canımız isterse bostan yolardık
Dere kıyısında olta sallardık
Sarılıp yattığım çulu özledim
Arabamız kabak,teker pancardı
Şemşamer sapından kasası vardı
Kuş gibi uçardı,sokaklar dardı
Düdük kavlattığım dalı özledim
Bezleri sararak toplar yapardık
Sert şutları panter gibi kapardık

Yarışlarda kestirmeden sapardık
Çember çevirdiğim teli özledim
Aldırmazdık taşlar yırtsa ayağı
Erinmez aşardık en uzak dağı
Boldu çiğdem,nevruz,kuzukulağı...
Köküç kanırttığım beli özledim
Gelincikler,papatyalar...açardı
Çiçeklerde binbir böcek uçardı
Tazılar kovalar tavşan kaçardı
Dikenleri batan gülü özledim
‘Dölek dur’ derlerdi,tezce azardık
Tavuk kovalardık,yuva bozardık
Müzevirlik yapanlara kızardık
Başını yardığım dölü özledim
Hasmım zor olsa da yaman dalardım
Kasığından tutar yere çalardım
Çamura yuvarlar,kire bulardım
Batçık batırdığım kili özledim
Çelik çomak oynar,aşık atardık
Gecelere doymaz damda yatardık
Kayan yıldızları toplar satardık
Altından kıymetli pulu özledim
Günler uzuncaydı güzeldi hayat
Alıp verilende vardı kanaat
Anam ‘yok’ dese de ederdik inat
Bazlama,çöreği,balı özledim
Yığınlar toplardık,dökerdik harman
Düvenin sırtında dönerdi zaman
Tığı savururduk tozardı saman
Suyunda çimdiğim gölü özledim
Mercimekli pilav,cücüklü soğan
Banardık yufkayı,yanında ayran
Tütünler sarılır,kıvrılır duman
Tabaka uzatan eli özledim
Yaslanırdı mor dağların düşüne
Kaval dil olurdu çoban düşüne
Kınalı sürüyü takar peşine
Boynunda çınlayan zili özledim
Akşam yaklaşırken başlardı telaş
Ocaktaki tezek yanar çok yavaş
Doyumsuz olurdu pişirdiği aş
Kümpür közlediğim külü özledim
Unuttuğum anlar kalman kusura
Nice zorlukları sardım hasıra
Takatim yetmiyor şimdi nasıra
Dosta götürecek salı özledim.

Köksal AKÇALI

KOYUNCULUKTA UNUTULMAYA YÜZ TUTAN KOŞAN GELENEĞİ “KOŞANA KOŞMA”

Nezir ÖTEGEN

Küçük baş hayvanlardan koyunların süt sağım yöntemleri arasında olan Koşan usulü sağım artık unutulmaya yüz tutan Geleneklerimiz arasında yerini almaya başladı.

Yünden örülmüş bağlama urganına koşan denir. Yöntem ise koşan koşma yöntemi olarak adlandırılır. Ortalama, 50-60 sağmal koyundan bir koşan yapılır.

Koyunlarda Elile sağımın iki çeşidi uygulanmaktadır. Birincisi Merada sağım olup Göçer koyunculüğün uygulandığı yerlerde koyunlar genellikle merada sağılırlar. Bu durumda koyunlar, bir hat boyunca özel bir urgan ile yüzleri birbirine bakacak şekilde çabuk çözülen düğümler yapılarak bağlanır. Böylece koyunları ayrıca tutmaya gerek kalmaz. Bu yöntemde her defasında koyunlar iki kez sağılır.

Koşan usulü ile yapılan sağımın sütlerinin daha temiz olduğu ve sağım yapılan koyunların kolaylıkla belirlenebiliyor. Koşana alıştırılan koyunlar koşan zamanı koşan yapılan alana kendileri gidip sütlerinin sağılmasına yardımcı olduklarını ve böylelikle süt sağım işinin de kolaylaştığını ve daha hijyenik süt elde ediliyor. İkincisi ise makine ile sağımdır.

Aşkın Yaşar, Çağrı Çağlar Sinmez, Gökhan Aslım'ın “Geleneksel süt sağım yöntemi “Koşana koşma” adlı

makalesinde; koşana koşma yöntemiyle süt sağım işleminin kolaylaştığı, sağım yapılan koyunların kolaylıkla belirlendiği, işgücü ve masrafların azaldığı ve böylece karlı bir yetiştiriciliğin sağlanabildiği; bu nitelikleriyle “koşana koşma” uygulamasının Türk halk kültürünün zenginliğini yansıtan bir uygulama olduğu ve kültürel miras kapsamında yer alması gerektiğinin ileri sürülebileceğini belirtirler.

Birçok kültürel miras, savaş, turizm, sanayileşme, kırsal göç, toplu göç ve doğa dengesinin bozulması gibi nedenlerle yok olma tehlikesi altındadır. Bu tehlikeye karşı, UNESCO tarafından halkbilimi, etnoloji ve antropoloji disiplinlerinin ilgilendiği “gelenek” alanındaki kültürün korunması amacıyla “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” 17 Ekim 2003 tarihinde Paris’te kabul edilmiştir.

Bu çalışmayla, bir süt sağım yöntemi olan “Koşana koşma”nın, Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi’nde belirtilen “Halk Bilimi Kadroları” arasında görülen “Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar” bölümündeki Halk Tarım ve Hayvancılığına konu ve materyal desteği olabilecek nitelikte ve yaşayan geleneksel kültür mirası olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtiliyor.

Birçok kültürel miras, savaş, turizm, sanayileşme, kırsal göç, toplu göç ve doğa dengesinin bozulması gibi nedenlerle yok olma tehlikesi altındadır. Bu tehlikeye karşı, UNESCO tarafından halkbilimi, etnoloji ve antropoloji disiplinlerinin ilgilendiği “gelenek” alanındaki kültürün korunması amacıyla “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” 17 Ekim 2003 tarihinde Paris’te kabul edilmiştir.

Bu çalışmayla, bir süt sağım yöntemi olan “Koşana koşma”nın, Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi’nde belirtilen “Halk Bilimi Kadroları” arasında görülen “Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar” bölümündeki Halk

MANAS’I BİLİR MİSİNİZ?

(MANAS’a, manas dostlarına ithaf)

Manası derin, destanı uzunca
O destan, Elazığ’da yazılıyor
Vefanın anlamı, yürek çözünce
Gelin, görün; aşk ritmi çiziliyor

Gaye-ufuk-ideal bir arada
Baskı için kitaplar bir sırada
Gazi-Eren, Alp kültürü orada
Tarih, hafızalara kazılıyor

Okuldur, albenisi olan okul
Yaradana el açmış, dua da, kul;
Varlığım, ‘düşünce nehrinde’ var ol
Bir kuşaktan, kuşağa geziliyor

Elazığ Şehrinin, “ebem kuşağı...”
Sarmış canları ilim-irfan bağı
Geleceğe akan vuslat ırmağı
Sevdalı yürekler de çözülüyor

“Sanatçıyı ilim muhiti besler”
Yüreklerde bir olunca nefesler
Aynı makamda yükselince sesler
Bir kutlu destan, tarih yazılıyor

Bedrettin KELEŞTİMUR

CUMHURİYET FAZİLETTİR

Aşk ateşi düşer öze...
En güzeli hürriyettir
Bu aşk ile kalbi öze!
Türkiyemiz hür devlettir
“Cumhuriyet fazilettir”
Derdimizin tek dermanı
Cumhuriyet canlar canı
Atatürk’ün armağanı
Tükenmeyen bir servettir
“Cumhuriyet fazilettir”
Kalp bağımsız, düşünce hür
Gökyüzüne vurduk mühür
Filizlendi hür tefekkür
Bağımsızlık bir nimettir
“Cumhuriyet fazilettir”
Bilgi arttı, usûl arttı
Okul arttı, tahsil arttı
Tarladaki mahsul arttı:
Vatanımız bir cennettir
“Cumhuriyet fazilettir”
Başımız dik, alnımız ak...
Dalgalan ey şanlı bayrak!
Coşar gönül, çağlar ırmak...
Milletimiz hür millettir
“Cumhuriyet fazilettir”
Gelip geçse nice sene
Gençlik sahip çıkar yine
Korunmalı bu hazine:
Türk gencine emanettir
“Cumhuriyet fazilettir”
Ozantürk’üm toyumuz var
Obamız var, boyumuz var
Kahramanca soyumuz var:
Türk olmak bir meziyettir
“Cumhuriyet fazilettir”

OZANTÜRK (Bayram DURBİLMEZ)